

USHTRIA

Viti i 79-të i botimit Nr. 5 (827961)

Botim Qendror i Ministrisë së Mbrojtjes

E premte, 6 shkurt 2026

45 vjet nga rënia e Dëshmorëve të Fekenit

Një ceremoni përkujtimore mes kujtesës, nderimit dhe betimit për mosharresë

» faqe 3

INVESTIME NË RADARË DHE BURIME NJERËZORE, MINISTRI VENGU: FORCA AJRORE PRIORITET STRATEGJIK

Ministri i Mbrojtjes, Pirro Vengu, theksoi se Forca Ajrore Shqiptare ndodhet në një proces të rëndësishëm modernizimi, përmes investimeve domethënëse që synojnë jo vetëm përmirësimin e teknologjisë ekzistuese të radarëve, por edhe zgjerimin e kapaciteteve të tyre operacionale. Sipas ministrit Vengu, këto investime kanë si objektiv rritjen e ndërveprueshmërisë së sistemeve ajrore të Shqipërisë me strukturat...

» faqe 2

KAMPUSI I SË ARDHMES: AKADEMIJA E FORCAVE TË ARMATOSURA, INVESTIMI STRATEGJIK QË NDRYSHON FYTYRËN E ARSIMIT USHTARAK SHQIPTAR

Nga një akademi kombëtare drejt një qendre ekselence të NATO-s. Në periferi të Tiranës, në një hapësirë prej 10 hektarësh, ku gjelbërimi mbizotëron mbi betonin dhe vizioni mbi improvizimin, po shkon drejt përfundimit Kampusi i ri i Akademisë së Forcave të Armatosura (AFA). Një investim madhor i qeverisë shqiptare, i konceptuar jo vetëm si projekt ndërtimor, por si strategji afat-gjatë për sigurinë kombëtare, arsimin e lartë dhe integrimin euroatlantik...

» faqe 5

HISTORI QË SHKRUHET ME DINJITET: DY GRA NË GRADËN GJENERAL BRIGADE

Në historinë e Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë, gradimi i Raziye Mehmetit 'Gjeneral Brigade' përfaqëson një moment domethënës, ku profesionalizmi, përkushtimi dhe integriteti personal marrin vlerësimin më të lartë institucional. Ajo është një nga ato figura që nuk ka kërkuar kurrë protagonizëm, por e ka ndërtuar autoritetin përmes punës së vazhdueshme, korrektesisë dhe respektit ndaj uniformës që mban...

» faqe 8

Ministri i Mbrojtjes, **Pirro Vengu**, theksoi se **Forca Ajrore Shqiptare** ndodhet në një proces të rëndësishëm modernizimi, përmes investimeve domethënëse që synojnë jo vetëm përmirësimin e teknologjisë ekzistuese të radarëve, por edhe zgjerimin e kapaciteteve të tyre operacionale.

Sipas ministrit Vengu, këto investime kanë si objektiv rritjen e ndërveprueshmërisë së sistemeve ajrore të Shqipërisë me strukturat e **NATO-s** dhe komandat përkatëse që mbulojnë zonën e interesit të vendit dhe të gjithë rajonit.

“Jemi në proces investimesh domethënëse, qoftë për përsosjen e sistemeve të radarëve, qoftë për zgjerimin e kapaciteteve të tyre, në mënyrë që të jenë të ndërveprueshme me NATO-n dhe me komandat përkatëse që mbulojnë zonën e interesit të Shqipërisë dhe të gjithë rajonit”, - theksoi Ministri i Mbrojtjes.

Një tjetër shtyllë kyçe e këtij procesi modernizimi, sipas ministrit Vengu, është **investimi në burimet njerëzore**, me fokus të veçantë në forcimin e kapaciteteve profesionale të Forcës Ajrore.

“Do të vijojmë të investojmë veçanërisht në kapacitetet njerëzore të Forcës Ajrore. Këtë vit do të ketë më shumë oportunitete për inxhinierë dhe për personelin e specializuar që vjen nga bota civile, duke nxitur inovacionin dhe një mirëmbajtje gjithnjë e më cilësore të këtyre sistemeve kritike, si për mjetet aktuale ashtu edhe për ato të reja që do t'i bashkohen Forcës Ajrore Shqiptare”, - nënvizoi ministri Vengu.

Procesi i modernizimit të Forcës Ajrore mbështetet gjithashtu nga **rritja e fondeve në buxhetin e mbrojtjes për vitin 2026**, të cilat do të destinohen drejtpërdrejt për forcimin e kapaciteteve

Investime në radarë dhe burime njerëzore, ministri Vengu: Forca Ajrore prioritet strategjik

të Forcave të Armatosura. Këto investime synojnë ta kthejnë **sigurinë ajrore në një prioritet strategjik kombëtar**, duke garantuar mbrojtjen e hapësirës

ajrore, rritjen e gatishmërisë operacionale dhe përbushjen e plotë të angazhimeve të Shqipërisë në kuadër të Aleancës së Atlantikut të Veriut.

Bashkëpunim në aviacion dhe teknologji, FAj zhvillon vizitë në Turqi

Një delegacion i **Forcës Ajrore Shqiptare**, i kryesuar nga **gjeneralmajor Ferdinand Dimo**, Komandant i Forcës Ajrore, zhvilloi sot një **vizitë zyrtare në Republikën e Turqisë**.

Gjatë vizitës, delegacioni shqiptar u prit nga **Shefi i Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura Turke**, si dhe nga **Komandanti i Forcës Ajrore Turke**, ku u zhvilluan takime në nivel të lartë dypalësh.

Bisedimet u përqendruan në **mundësi konkrete bashkëpunimi** në fushat e aviacionit ushtarak, teknologjive moderne dhe mbështetjes teknike, si dhe në rritjen e **ndërveprueshmërisë** dhe zgjerimin e **partneritetit strategjik** mes dy forcave ajrore.

Në kuadër të vizitës, delegacioni i Forcës Ajrore Shqiptare zhvilloi gjithashtu **vizita në kompani kryesore të industrisë së mbrojtjes**, ku u njoh nga afër me teknologjitë më të avancuara në fushën e aviacionit, sistemet pa pilot dhe mbështetjen logjistike.

Këto aktivitete krijojnë **mundësi konkrete për projekte të përbashkëta**, si dhe kontribuojnë në procesin e **modernizimit të kapaciteteve operacionale të Forcës Ajrore Shqiptare**, në përputhje me standardet dhe doktrinën e Aleancës së Atlantikut të Veriut.

45 vjet nga rënia e Dëshmorëve të Fekenit

Një ceremoni përkujtimore mes kujtesës, nderimit dhe betimit për mosharresë

Në një atmosferë solemniteti dhe respekti të thellë, **me rastin e 45-vjetorit të rënies së dëshmorëve të Fekenit**, u organizua një **ceremoni përkujtimore**, ku u nderua sakrifica sublimë e bijve të Shqipërisë që dhanë jetën në krye të detyrës, në shërbim të atdheut.

Ceremonia u zhvillua me pjesëmarrjen e shefit të Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura, gjenerallejtënant Arben Kingji, komandantit të Akademisë së Forcave të Armatosura gjeneral brigade Bardhyl Nuredinaj drejtuesve të lartë ushtarakë, si dhe familjarëve të dëshmorëve, të cilët mbartin prej dekadash peshën e dhimbjes dhe krenarisë.

Një vend që flet me heshtje

Fekeni, një emër i ngulitur në memorien kombëtare, u kthye edhe një herë në **vend reflektimi dhe përuljeje**. Heshtja që mbuloi ceremoninë nuk ishte bosh; ajo ishte e mbushur me kujtime, me dhimbje të përmbytura dhe me respekt të thellë për jetët e flijuara.

Vendosja e kurorave me lule pranë memorialit të dëshmorëve u shoqërua me qëndrime nderimi dhe minuta heshtjeje, duke rikthyer në kujtesë momentet e vështira të asaj ngjarjeje tragjike, që 45 vite më parë la gjurmë të pashlyeshme në historinë e Forcave të Armatosura dhe të vendit.

Prania e shtetit dhe përgjegjësia e kujtesës

Në fjalën e tij, gjeneral brigade Bardhyl Nuredinaj theksoi se përkujtimi i dëshmorëve nuk është vetëm një akt ceremonial, por një **detyrim moral dhe institucional** ndaj atyre që sakrifkuan gjithçka për Shqipërinë.

Ai nënvizoi se **sakrifica e dëshmorëve të Fekenit** mbetet një gur themeli në ndërtimin e identitetit dhe vlerave të Forcave të Armatosura, duke shërbyer si frymëzim për brezat e sotëm dhe të ardhshëm të ushtarakëve. "Dëshmorët nuk i përkasin vetëm familjeve të tyre, por gjithë kombit. Kujtimi i tyre na obligon të ndërtojmë Forca të Armatosura profesionale, të përgatitura dhe dinjitoze, në lartësinë e sakrificës që ata bënë", - u shpreh gjeneral Nuredinaj.

Ushtria përballë historisë së saj

Shefi i Shtabit të Përgjithshëm, Gjenerallejtënant Arben Kingji, theksoi se rënia e dëshmorëve të Fekenit përfaqëson një moment të rëndë, por njëkohësisht një moment force për Forcat e Armatosura.

Ai vuri në dukje se historia e ushtrisë shqiptare është ndërtuar mbi sakrificë të tilla dhe se ruajtja e kujtesës është pjesë e formimit profesional dhe moral të çdo efektiv.

"Sot nuk jemi këtu vetëm për të kujtuar, por për të riafirmuar betimin tonë për t'i shërbyer atdheut me nder, ashtu siç bënë dëshmorët e Fekenit", - theksoi gjeneral Kingji.

Familjarët, dhimbja që nuk plaket

Momenti më prekës i ceremonisë ishte prania e **familjarëve të dëshmorëve**. Në fytyrat e tyre lexohej një dhimbje e qetë, e kthyer në krenari të heshtur. Për ta, 45 vite nuk kanë qenë të mjaftueshme për të shuar mungesën, por kanë forcuar bindjen se sakrificë e të dashurve të tyre nuk ishte e kotë.

Në përqafimet, lotët e përmbytura dhe vështrimet drejt memorialit, pasqyrohej lidhja e pazgjidhshme mes familjes, shtetit dhe kujtesës historike.

Kujtesa si detyrim ndaj brezave të rinj

Ceremonia përkujtimore nuk ishte vetëm një kthim

pas në kohë, por edhe një **mesazh i qartë për brezin e ri të ushtarakëve**. Dëshmorët e Fekenit nuk janë thjesht emra në pllaka përkujtimore; ata janë shembull i përkushtimit, guximit dhe besnikërisë ndaj betimit ushtarak. Në këtë kuptim, prania e drejtuesve të lartë të Forcave të Armatosura dhe institucioneve shtetërore shërbeu si garanci se sakrificë nuk harrohet dhe se vlerat për të cilat ranë dëshmorët mbeten themel i ushtrisë moderne shqiptare.

Një betim që vazhdon

Në përfundim të ceremonisë, polifonia labe në vargjet

drithëruese kushtuar Dëshmorëve të Fekenit, flamurit kombëtar dhe tingujve solemnë që shoqëruan largimin e pjesëmarrësve dhanë mesazhin se: **dëshmorët e Fekenit jetojnë në kujtesën e kombit**.

45 vite më pas, ata nuk përkujtohen vetëm me fjalë dhe kurora, por me përkushtimin për të ndërtuar një Shqipëri më të sigurt, një ushtri më profesionale dhe një shtet që di të nderojë bijtë e tij.

Sepse historia nuk mbahet gjallë vetëm duke u kujtuar, por duke u jetuar çdo ditë me përgjegjësi, dinjitet dhe respekt për sakrificën supreme.

Qoftë i përjetshëm kujtimi i tyre !

KAPITEN (P) VERI TALUSHLLARI

Nikollaq Bero – Një jetë për detyrën, një emër për përjetësinë

Pedagogu që u bë mburojë për nxënësit e tij
Nuk e njihja personalisht dhe nuk e kisha takuar kurrë. Ndoshta jemi kryqëzuar rastësisht në shëtitjet e pasdites në shëtitoren e Beratit, ose kemi qenë pranë njëri-tjetrit në tavolinat e klubit të Shtëpisë së Oficerëve. Mund të kemi shkëmbyer thjesht një “mirëmëngjes” apo “mirëmbrëma”, për njerëzillëk. Por vetëm kaq.

Më vonë u bëmë miq në rrjetet sociale. Siç duket, kishte lexuar diçka në profilin tim në “Facebook”: se kisha shërbyer si ushtarak në repartet e Beratit, se tashmë isha emigrant, ashtu si ai, dhe se shkruaja e publikoja për veprimtarinë e Shoqatës së Ushtarakëve Shqiptarë “Skënderbej” në Nju Jork. Por mbi të gjitha, një dhimbje e pashëruar – humbja e vëllait në moshë të re – i kishte zgjuar një ide: pse të mos bisedonte me mua dhe me shokët e mi për atë që mbante prej vitesh në mendje?

Një mëngjes të diele më ra telefoni. Në anën tjetër të linjës ishte Xhorxhi Bero, i cili fliste nga Greqia. Pas përshëndetjeve të rastit, ai shkoi drejtpërdrejt te ajo që e mundonte më shumë: Nikollaqi, Niko, siç e quante ai, me një zë të dridhur, ku përziheshin dashuria, malli dhe dhimbja për vëllain që ishte larguar aq herët nga jeta. Ngjarja tragjike e atij shkurti të vitit 1981, humbja e shokëve dhe pedagogëve tanë nën ortekun e Malit të Meçekut, mbetet një plagë e hapur për të gjithë ne që u formuam në bankat e asaj shkolle ushtarake dhe që atë mal e kemi ngjitur dhjetëra herë në stërvitjet dimërore. Por, natyrisht, për familjarët e atyre djemve pesha e dhimbjes është edhe më e rëndë. Koha, në shpirtin e tyre, nuk shëron asgjë.

Ndaj e mirëkuptova plotësisht dëshirën e Xhorxhit: që Nikollaq Bero të prehej në Varrezat e Dëshmorëve në qytetin ku lindi dhe u burrërua. Më tej, ai shprehu edhe dëshirën që emri i tij t'i vihej një rruge, sheshi apo objekti në qytetin e Beratit. “Po, është e drejtë dhe duhet të bëjmë diçka”, iu përgjigja.

Diskutuam për hapat që duheshin ndërmarrë, për institucionet shtetërore dhe për njerëzit me përgjegjësi që duhej të viheshin në lëvizje. Çështjen e paraqita në Bordin Drejtues të Shoqatës “Skënderbej USA” dhe, unanimisht, u vendos mbështetja e kësaj nisme. Shumë prej nesh e kishin pasur Nikollaqin koleg apo pedagog; edhe ata që nuk e kishin njohur personalisht u shprehën dakord. Pak kohë më pas, gjatë një vizite në Shqipëri, në Berat, kërkova një takim në Bashki. U prita nga nënkryetari, i cili premtoi se çështja do të shqyrtohej. Natyrisht, nga largësia është e vështirë të ndiqet në vijimësi procesi. Prandaj meriton vlerësim bashkëpunimi i suksesshëm i SHKURSH-it, veçanërisht i kryetarit Hamit Gojani, me gjeneral Bardhyl Kollçakun dhe me Rushan Dosti, për angazhimin e tyre të vazhdueshëm.

Falë këtij bashkëpunimi, dëshira e parë e Xhorxhit u bë realitet. Në prill të vitit 2025, Berati priti me nderim dhe mirënjohje birin e vet, i cili shkriu energjitë dhe jetën për misionin e shenjtë të mbrojtjes së Atdheut dhe sakrifikoi veten për të shpëtuar studentët e tij në ditën e zezë të 6 shkurtit 1981.

Një ditë emri i **Dëshmorit të Atdheut Nikollaq Bero** do të vendoset në emërtimin e një rruge, sheshi apo objekti në qytetin e Beratit.

I përjetshëm qoftë kujtimi i tij.

Efektivët e FORCËS TOKËSORE rrisin kapacitetet luftarake me sistemin “Javelin”

Në **Shkollën e Trupës së Forcës Tokësore** po zhvillohet për herë të parë një kurs trajnimi për përdorimin e sistemit raketor kundërtank **“Javelin”**, një nga sistemet më të avancuara të mbrojtjes tokësore që përdoret nga vendet anëtare të NATO-s dhe tashmë pjesë e inventarit të **Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë**.

Trajnimi po realizohet me efektivë të **Batalionit të Këmbëtorisë së Lehtë**, të cilët po përgatiten në përdorimin operacional të këtij sistemi modern, duke u fokusuar në procedurat e përdorimit, targetimit dhe zbatimit të skenarëve realë luftarakë.

Nënkolonel **Jorid Aliaj**, komandant i Shkollës së Trupës në Forcën Tokësore, theksoi se ky kurs përfaqëson një hap të rëndësishëm në rritjen e nivelit profesional të efektivëve dhe në përshtatjen e tyre me armët e gjeneratës së fundit.

“Në Shkollën e Trupës të Forcës Tokësore, për herë të parë po zhvillojmë një kurs trajnimi me personelin e Batalionit të Këmbëtorisë së Lehtë për përdorimin e sistemit kundërtank ‘Javelin’. Ky sistem ka ardhur së fundmi në Forcën Tokësore dhe personeli po trajnohet në procedurat e përdorimit, targetimit dhe aplikimin e skenarëve realë, nën asistencën e instruktorëve tanë”, - u shpreh nënkolonel Aliaj.

Sipas tij, përdorimi i sistemit “Javelin” rrit ndjeshëm aftësinë e operatorëve për të marrë vendime të sakta dhe në kohë reale, duke përmirësuar ndjeshëm efikasitetin operacional të njërive tokësore.

“Trajnerët e Shkollës së Trupës janë këtu për të asistuar personelin në kuptimin e të dhënave taktiko-teknike të sistemit, me qëllim që operatorët të jenë sa më të familjarizuar dhe ta përdorin armën në mënyrë sa më efikase”, - shtoi ai.

Komandanti i Shkollës së Trupës theksoi gjithashtu se ky trajnim nuk zëvendëson stërvitjen në terren, por shërben si një plotësim i domosdoshëm i saj, duke krijuar kushte sa më afër realitetit operacional.

“Në këtë trajnim replikohen situata të ndryshme që hasen në operacione reale, në të gjitha llojet e terreneve, përfshirë edhe angazhimin ndaj objektivave

ajrore që fluturojnë në lartësi të ulëta. Objektivi ynë është të kemi një trupë maksimalisht të përgatitur profesionalisht dhe të rrisin aftësinë goditëse të Forcave tona”, - theksoi nënkolonel Aliaj.

Sistemi raketor kundërtank **“Javelin”** konsiderohet një element kyç në mbrojtjen tokësore moderne, duke rritur ndjeshëm aftësinë e Forcës Tokësore për të përballuar kërcënime të avancuara dhe për të vepruar në përputhje me standardet dhe doktrinën e Aleancës së Atlantikut të Veriut.

Ky trajnim dhe pajisja me sisteme të tilla moderne janë pjesë e **strategjisë afatgjatë të modernizimit të Forcave të Armatosura**, rritjes së kapaciteteve parandaluese dhe përafrimit të plotë me strukturat dhe aftësitë e NATO-s.

Forcat e Armatosura marrin pjesë në stërvitjen ndërkombëtare “Cyber Unity 2026”

Në ambientet e Agjencisë së Mbështetjes dhe Prokurimit të NATO-s (NSPA), u zhvillua stërvitja ndërkombëtare “Cyber Unity 2026”, e organizuar nga Komanda Evropiane e Shteteve të Bashkuara (USEUCOM), me mbështetjen e Luksemburgut.

Në këtë stërvitje morën pjesë përfaqësues nga **Komanda Kibernetike dhe Ndërlidhjes** e Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë, të cilët u angazhuan në skenarë realistë për reagimin, menaxhimin dhe përballimin e incidenteve kibernetike.

Gjatë zhvillimit të stërvitjes, pjesëmarrësit testuan dhe përmirësuan procedurat operacionale, duke forcuar aftësitë profesionale dhe ndërveprimin me strukturat partnere ndërkombëtare, në përputhje me standardet dhe doktrinën e Aleancës së Atlantikut të Veriut.

Stërvitja **“Cyber Unity 2026”** përbën një element të rëndësishëm në rritjen e **sigurisë kibernetike**, duke kontribuar në forcimin e kapaciteteve mbrojtëse dhe në thellimin e bashkëpunimit me strukturat e **NATO-s** dhe partnerët strategjikë.

Pjesëmarrja në këtë aktivitet ndërkombëtar konfirmon angazhimin e Forcave të Armatosura Shqiptare për të qenë pjesë aktive e përpjekjeve të përbashkëta në fushën e mbrojtjes kibernetike dhe sigurisë kolektive.

KAMPUSI I SË ARDHMES

Akademia e Forcave të Armatosura, investimi strategjik që ndryshon fytyrën e arsimit ushtarak shqiptar

Investimi strategjik që formëson elitën ushtarake dhe akademike të Shqipërisë së të ardhmes

Nga një akademi kombëtare drejt një qendre ekselence të NATO-s

Në periferi të Tiranës, në një hapësirë prej 10 hektarësh, ku gjelbërimi mbizotëron mbi betonin dhe vizioni mbi improvizimin, po shkon drejt përfundimit **Kampusi i ri i Akademisë së Forcave të Armatosura (AFA)**. Një investim madhor i qeverisë shqiptare, i konceptuar jo vetëm si projekt ndërtimor, por si **strategji afatgjatë për sigurinë kombëtare, arsimin e lartë dhe integrimin euroatlantik**.

I frymëzuar nga modeli i akademive më elitare në botë, veçanërisht **“West Point” – Akademia Ushtarake e Shteteve të Bashkuara**, kampusi i ri shënon një epokë të re për arsimin ushtarak shqiptar, duke e nxjerrë atë nga kufijtë tradicionalë dhe duke e pozicionuar si partner serioz në arkitekturën arsimore dhe ushtarake të NATO-s.

NJË KAMPUS QË NDËRTOHET ME STANDARDE TË NATO-s

Që në fazën e projektimit, kampusi është konceptuar sipas **standardeve më të larta të NATO-s**, si në aspektin e infrastrukturës, ashtu edhe në filozofinë e funksionimit. Çdo godinë, çdo hapësirë dhe çdo shteg është menduar për të shërbyer një qëllim të vetëm: **formimin e oficerit modern**, të pajisur me dije akademike, aftësi teknologjike dhe karakter të fortë moral.

Në përbërje të kampusit përfshihen:

- godina mësimore inteligjente, të pajisura me teknologji digjitale dhe laboratorë modernë;
- konvikte bashkëkohore për studentët dhe kursantët;
- qendër shëndetësore me shërbim 24-orësh;
- kinema dhe ambiente kulturore për jetën sociale;
- palestër multifunksionale dhe pishinë e mbyllur;
- terrene sportive për futboll, voleyboll, atletikë;
- poligone stërvitjeje ushtarake në natyrë;
- pistë profesionale vrapimi;
- kullë alpinizmi për stërvitje fizike dhe psikologjike.

Ky kompleks nuk është thjesht funksional; ai krijon **një mjedis jetese dhe formimi**, ku studenti nuk është vizitor, por pjesë e një komuniteti të strukturuar.

AKADEMIA, KU DIJA TAKON DISIPLINËN

Akademia e Forcave të Armatosura ka qenë historikisht institucioni që ka formuar shtyllën profesionale të ushtrisë shqiptare. Me kampusin e ri, ky rol jo vetëm forcohet, por **zgjerohet ndjeshëm**.

Në fazën e parë, Akademia do të ketë rreth **300 studentë**, të ndarë në programe bachelor dhe master, por kapacitetet infrastrukturore janë ndërtuar për zgjerim të mëtejshëm. Risia më e madhe lidhet me **hapjen e degëve të reja**, të orientuara drejt sfidave moderne të sigurisë.

Për herë të parë, në një akademi ushtarake shqiptare, do të ofrohen programe studimi në:

- Inteligjencë Artificiale
- Sisteme të avancuara të komandimit dhe kontrollit
- Siguri kibernetike dhe mbrojtje digjitale
- Teknologji të informacionit të aplikuara në fushën ushtarake

Këto programe do të realizohen edhe përmes **diplo-mave të përbashkëta me Universitetin Politeknik**, duke krijuar një urë të qëndrueshme mes arsimit ushtarak dhe atij civil-teknologjik.

BINJAKËZIMI NDËRKOMBËTAR, NGA ALEANCË NË EKSPERIENCË TË PËRBASHKËT

Një nga shtyllat kryesore të projektit është **binjakëzimi i Akademisë së Forcave të Armatosura me akademi të vendeve aleate të NATO-s**. Ky binjakëzim nuk është formal, por praktik dhe i matshëm.

Ai përfshin:

- shkëmbime studentësh dhe pedagogësh,
- programe të përbashkëta studimi,
- stërvitje dhe kurse të integruara,
- certifikime ndërkombëtare,
- harmonizim të plotë të kurrikulave akademike.

Në këtë mënyrë, Akademia shqiptare kalon nga një institucion kombëtar në një **aktor rajonal dhe aleat**, që prodhon dije dhe eksperiencë të përdorshme për misionet e përbashkëta të NATO-s.

NATYRA SI ALEATE E EDUKIMIT USHTARAK

Një veçori që e dallon këtë kampus nga shumica e institucioneve arsimore në Shqipëri është **dominimi i natyrës në tërësinë e pronës**. Arkitektura është e ulët, e hapur dhe e ndërthurur me gjelbërimin, duke krijuar një ambient ku stërvitja fizike dhe mendore zhvillohet në harmoni me mjedisin.

Ekspertët e projektit theksojnë se ky është ndër të paktët kampuse në vend ku:

- natyra nuk është zbukurim, por pjesë e konceptit,
- stërvitja në terren është pjesë e përditshmërisë,
- formimi fizik lidhet ngushtë me qëndrueshmërinë psikologjike.

Kjo qasje përputhet me doktrinën moderne ushtarake, ku oficeri nuk përgatitet vetëm në auditor, por edhe në mjedise reale, të ndryshueshme dhe sfiduese.

FORCAT E ARMATOSURA, PUNA QË NUK SHIHET, POR NDIHET

Në qendër të këtij investimi janë **njerëzit e Akademisë së Forcave të Armatosura**, që çdo ditë ndërtojnë profesionalizëm përmes punës së heshtur.

Akademia e re forcon më tej rolin e Forcave të Armatosura shqiptare si:

- institucion profesional dhe modern,
- kontribuues i besueshëm në misionet ndërkombëtare,
- faktor stabiliteti në rajon.

Puna që kryhet brenda mureve të kësaj Akademie nuk prodhon tituj të përditshëm, por **siguri afatgjatë**, standarde dhe dinjitet institucional.

INVESTIM STRATEGJIK, JOTHJESHT INFRASTRUKTURË

Kampusi i ri i Akademisë së Forcave të Armatosura është një **mesazh i qartë politik dhe strategjik**: Shqipëria investon tek dija, tek teknologjia, tek aleanca dhe tek brezi që do të mbrojtë të ardhmen e saj.

Ky projekt nuk ndërtohet vetëm me fonde publike, por me:

- vizion afatgjatë,
- përgjegjësi institucionale,
- orientim të qartë euroatlantik.

Ky kampus nuk është vetëm një hapësirë fizike. Është një **institucion i së ardhmes**, ku formohet mendimi strategjik, karakteri dhe profesionalizmi i atyre që do të mbajnë mbi supe sigurinë e Republikës së Shqipërisë.

PENSIONI NUK ËSHTË FUNDI I MISIONIT: Qasja moderne ndaj ushtarakut në moshën e tretë

Roli i shtetit social dhe përgjegjësia institucionale ndaj personelit ushtarak

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Shteti social dhe siguria njerëzore

Që prej viteve '60, koncepti i **shtetit social** u bë pjesë e diskursit politik dhe akademik perëndimor, duke e zhvendosur fokusin e shtetit nga kontrolli drejt mirëqenies. Ky koncept u forcua veçanërisht pas përfundimit të Luftës së Ftohtë, kur kërcënimet klasike ushtarake u zëvendësuan gradualisht nga koncepte të reja të sigurisë, si **siguria njerëzore**, **siguria sociale** dhe më vonë edhe **siguria gjinore**.

Në këtë kuptim, shteti modern nuk e garanton sigurinë e qytetarit vetëm përmes mbrojtjes territoriale, por edhe përmes sigurimit të kushteve dinjitoze të jetesës, përpara dhe pas përfundimit të karrierës aktive. Për Forcat e Armatosura, kjo merr një rëndësi të veçantë, pasi personeli ushtarak i ka shërbyer shtetit në kushte disipline, sakrifice dhe shpesh rreziku.

Burimet njerëzore si aset strategjik

Në doktrinën moderne ushtarake, **kapitali njerëzor** konsiderohet një nga asetet më të rëndësishme strategjike. Profesionalizmi, përvoja, disiplinimi dhe kultura institucionale e personelit nuk ndërtohen brenda natës dhe nuk zëvendësohen lehtësisht.

Megjithatë, paradoksi qëndron në faktin se, pikërisht në momentin kur ky kapital arrin pjekurinë maksimale profesionale, ai del nga shërbimi aktiv. Dalja në pension nuk është thjesht një akt administrativ, ajo është një **shkëputje identitare**, sidomos për ushtarakun, identiteti i të cilit është i ndërtuar fort mbi shërbimin, hierarkinë dhe misionin.

Nëse ky tranzicion nuk menaxhohet me politika të mirëfillta, ai rrezikon të prodhojë pasoja sociale, psikologjike dhe institucionale, të cilat në afatgjatë ndikojnë edhe në perceptimin e brezave të rinj për karrierën ushtarake.

Përvoja perëndimore: Pensioni si fazë aktive

Në ushtritë perëndimore, dalja në pension trajtohet si **fazë e re e shërbimit ndaj shoqërisë**, dhe jo si fund i kontributit. Veçanërisht SHBA-të, Kanadaja dhe vendet e NATO-s kanë ndërtuar programe të strukturuar këshillimi dhe trajnimi për personelin që i afrohet shkëputjes nga shërbimi aktiv.

Shembulli kanadez është ilustrues. Personeli ushtarak dhe civil përfshihet në programe këshillimi nga 2 vjet deri në 3 muaj para daljes në pension. Ky proces nuk është fakultativ, por i detyrueshëm, duke u konsideruar pjesë e menaxhimit strategjik të burimeve njerëzore.

Trajnimet përfshijnë dimensionin:

- ligjor (të drejtat dhe detyrimet pas pensionit),
- ekonomik (të ardhurat, përfitimet, taksat),

Në historinë e zhvillimit të shoqërive moderne, raporti midis shtetit dhe qytetarit ka kaluar nga një marrëdhënie autoritare dhe vertikale, në një marrëdhënie funksionale, kontraktuale dhe gjithnjë e më shumë shërbyese. Ky transformim nuk ka qenë thjesht rezultat i ndryshimeve ideologjike apo politike, por pasojë direkte e rritjes së kompleksitetit shoqëror dhe të rolit të individit në shtet.

Në këtë kuadër, niveli i konsolidimit të një shteti nuk matet më vetëm me fuqinë e tij ushtarake, territoriale apo ekonomike, por me mënyrën se si ai trajton **burimet e veta njerëzore**, veçanërisht në momentet kyçe të ciklit jetësor dhe profesional të tyre. Një nga këto momente, shpesh i nënvlerësuar në analizat strategjike, është **dalja në pension**.

- social (roli në komunitet),
- psikologjik (përshtatja me jetën pas shërbimit aktiv).

Ky model synon të parandalojë izolimin social, humbjen e identitetit dhe ndjenjën e pavlefshmërisë, fenomene që njihen gjerësisht si rreziqe të moshës së tretë.

Dimensioni strategjik për Forcat e Armatosura

Nga një këndvështrim strategjik, mënyra se si një shtet trajton ushtarakët pas përfundimit të karrierës ka ndikim të drejtpërdrejtë në:

- moralin e trupës aktive,
- besimin në institucion,
- rekrutimin e brezave të rinj,
- reputacionin e Forcave të Armatosura në shoqëri.

Një ushtri që kujdeset për njerëzit e saj edhe pas daljes nga shërbimi aktiv, dërgon një mesazh të qartë: shërbimi ndaj atdheut vlerësohet jo vetëm gjatë uniformës, por gjatë gjithë jetës.

Realiteti shqiptar: Nevojë për qasje strategjike

Në Shqipëri, për arsye historike dhe tranzicioni të vështirë, mungesa e programeve të këshillimit para pensionit ka krijuar një boshllëk të dukshëm social dhe institucional. Dalja në pension është trajtuar kryesisht si çështje financiare, duke anashkaluar dimensionin psikologjik dhe social.

Në këtë kontekst, iniciativa e Ministrisë së Mbrojtjes për të ndërtuar programe këshillimi për personelin ushtarak dhe civil, sipas modeleve amerikane dhe me asistencë të partnerëve strategjikë, përfaqëson një hap me rëndësi strategjike. Kjo nismë nuk duhet parë thjesht si projekt social, por si **reformë strukturore në menaxhimin e burimeve njerëzore të mbrojtjes**.

Pensionisti ushtarak si burim sigurie shoqërore

Në vend që të perceptohet si barrë, pensionisti ushtarak duhet parë si **rezervë strategjike e dijes, përvojës dhe disiplinës**. Angazhimi i tij në trajnim, edukim, këshillim, vullnetarizëm apo edhe misione humanitare, përbën një shtesë të rëndësishme të sigurisë shoqërore dhe institucionale.

Shoqëritë perëndimore e kanë kuptuar se aktivizimi i moshës së tretë nuk është luks, por domosdoshmëri zhvillimi. Shqipëria ka ende rrugë për të bërë në këtë drejtim, por Forcat e Armatosura kanë potencialin të jenë pararojë e këtij transformimi.

Dalja në pension nuk është fundi i shërbimit, por ndryshimi i formës së tij. Një shtet që synon të jetë funksional, demokratik dhe strategjikisht i qëndrueshëm, duhet të investojë në tranzicionin dinjitoz të njerëzve të vet.

Për Forcat e Armatosura Shqiptare, ndërtimi i programeve të këshillimit para pensionit nuk është vetëm detyrim social, por **zgjedhje strategjike**, që forcon institucionin, rrit besimin dhe garanton vazhdimësinë e vlerave ushtarake në shoqëri.

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Një skenë e heshtur që flet më fort se fjalimet

Në historinë e marrëdhënies mes shtetit dhe ushtarit, ka momente që nuk regjistrohen në dokumente zyrtare, por mbeten të gdhendura në ndërgjegjen kolektive. Një i tillë ndodhi në një natë të acartë dhjetori të vitit 1997, jashtë Qendrës Kennedy në Uashington, larg podiumeve, kamerave dhe ceremonive festive.

Ndërsa autokolona presidenciale përgatitej të largohej, një figurë e heshtur mbi betonin e ngrirë e ndali marshimin e zakonshëm të pushtetit. Një veteran i Luftës së Gjirit, i pastrehë, i dridhur nga të ftohtit dhe nga harresa, mbante në duar një karton të thjeshtë: **“Marins – Desert Storm – I uritur”**.

Ky karton nuk ishte thjesht një kërkesë për ndihmë. Ishte një akt dëshmie. Një përmbledhje e shkurtër e një jete shërbimi, sakrifice dhe më pas braktisjeje. Ishte pyetja e pashtuar që çdo shoqëri duhet t’i bëjë vetes: *Çfarë ndodh me ushtarin kur lufta mbaron?*

Kur Presidenti u ul, dhe protokoli u ngrit në këmbë

Presidenti Bill Clinton ndaloi. Jo për disa sekonda formale, por për minuta që do të mbeteshin në kujtesën e një njeriu dhe, më gjerë, në historinë morale të lidërsipit. Ai hoqi pallton e tij dhe ia mbështolli mbi supe veteranit. Pastaj u ul pranë tij, mbi trotuarin e ftohtë.

Ky gjest i thjeshtë përmbysi hierarkinë klasike të pushtetit. Për disa minuta, Presidenti i Shteteve të Bashkuara dhe një marins i harruar nuk ishin më figura të ndara nga grada, autoriteti apo statusi social. Ishin dy burra, dy qytetarë, dy njerëz.

Sipas dëshmisë së vetë veteranit, Marcus Williams, Presidenti nuk e pyeti “çfarë bëre gabim”. Nuk kërkoi justifikime dhe as nuk dha këshilla të shpejta. Ai pyeti për shërbimin, për shkretëtirën, për kthimin në shtëpi dhe për diçka thelbësore: **“A të ka falënderuar ndokush ndonjëherë vërtet?”** Në këtë pyetje qëndron pesha e gjithë historisë.

Ushtari pas luftës: Nga hero në statistikë

Marcus Williams ishte 42 vjeç. Kishte shërbyer në Operacionin “Desert Storm”, një nga ndërhyrjet ushtarake më të mëdha të fund-shekullit XX. Si shumë veteranë të tjerë, ai u kthye në atdhe me plagë që nuk duken: trauma psikologjike, vështirësi integrimi, humbje të mbështetjes sociale dhe ekonomike.

Kjo histori nuk është e izoluar. Në shumë vende, ushtari nderohet gjatë shërbimit, por shpesh harrohet pas tij. Uniforma hiqet, por pasojat e shërbimit mbeten. Kalimi nga struktura e disiplinuar ushtarake në jetën civile është një nga sfidat më të mëdha për veteranët. Kur shteti dështon të ndërtojë ura mbështetëse, veterani përfundon në periferi – jo vetëm nga ana fizike, por edhe shoqërore. Ai shndërrohet në statistikë, në dosje, në numër. Dhe pikërisht këtu fillon kriza e dinjitetit.

Një vakt i ndarë dhe një premtim i mbajtur

Kur Marcus përmendi se nuk kishte ngrënë prej dy ditësh, Presidenti Clinton dërgoi një agjent të Shërbimit Sekret për të blerë ushqim nga një restorant aty pranë. Por ajo që e bën këtë moment të veçantë është fakti se Presidenti refuzoi të largohej derisa Marcus ta përfundonte vaktin.

Në një botë ku koha e liderëve matet me minuta të planifikuar, kjo pritje ishte një deklaratë e heshtur: *asgjë tjetër nuk është më e rëndësishme se ky njeri*

KUR DINJITETI BËHET
DETYRË KOMBËTARE

përballë meje.

Para se të largohej, Clinton i tha fjalë që Marcus do t’i përsëriste për vite me radhë: “Ky vend të dështoi kur u ktheve në shtëpi, dhe më vjen keq. Por historia jote nuk ka mbaruar ende”.

Këto nuk ishin fjalë ngushëllimi boshe. Të nesërmen, Presidenti telefonoi personalisht Departamentin e Veteranëve. Brenda 48 orësh, Marcus u përfshi në programe strehimi, trajnim profesional dhe kujdes për shëndetin mendor.

Nga i harruar, në zë për të tjerët

Vite më vonë, Marcus Williams nuk ishte më një njeri mbi betonin e ftohtë. Ai u bë një avokat për veteranët, një zë për ata që nuk dëgjohen, një dëshmi se ndërhyrja e duhur në kohën e duhur mund të ndryshojë jo vetëm një jetë, por shumë të tjera.

Në një intervistë të vitit 2015, ai tha: “Momenti që ndryshoi gjithçka nuk ishte dokumentacioni apo politikat. Ishte fakti që njeriu më i fuqishëm në botë u ul pranë meje dhe më bëri të ndihesha sërish i vlefshëm”.

Ky pohim duhet të na bëjë të reflektojmë thellë. Politikat janë të domosdoshme. Strukturat janë thelbësore. Por pa empati, ato mbeten mekanizma të ftohtë.

Kjo histori nuk është thjesht një rrëfim human. Është një thirrje për reflektim institucional. Forcat e Armatosura nuk përfundojnë misionin e tyre kur ushtari dorëzon uniformën. Përgjegjësia morale e shtetit vazhdon edhe pas shërbimit aktiv.

Kujdesi për veteranët duhet të jetë pjesë integrale e strategjisë së sigurisë kombëtare. Një ushtri e fortë ndërtohet jo vetëm me trajnim dhe armatim, por edhe me besimin se sakrifica nuk do të harrohet.

Shoqëria që harron veteranët e saj rrezikon të humbasë lidhjen me vlerat mbi të cilat ndërtohet shteti: nderin, mirënjohjen dhe solidaritetin.

Aty ku fillon forca e vërtetë

Ndonjëherë, dinjiteti nuk rikthehet nga fjalimet madhështore, raportet apo sistemet e ndërlikuara. Ai rikthehet nga një pallto e hequr, një vakt i ndarë dhe gatishmëria për t’u ulur aty ku bota ka zgjedhur të mos shikojë.

Aty, në heshtje, ndërtohet forca e vërtetë e një kombi.

Shteti përballë pasojave të shërbimit:
Nga simbolika te përgjegjësia institucionale

Në vitet e fundit, kjo pyetje: *çfarë ndodh me ushtarin kur lufta mbaron*, ka filluar të marrë përgjigje më të strukturuara edhe në nivel shtetëror. Institucionet e mbrojtjes kanë kuptuar se mbështetja për veteranët nuk mund të mbetet vetëm në nivel simbolik, por duhet të shndërrohet në politika konkrete, programe afatgjata dhe kujdes të vazhdueshëm.

Ministria e Mbrojtjes, në bashkëpunim me Shtabin e Përgjithshëm të Forcave të Armatosura, ka theksuar në mënyrë të përsëritur se **ushtari nuk është përgjegjësi e shtetit vetëm në kohë shërbimi aktiv, por gjatë gjithë jetës së tij**. Ky parim është artikuluar si pjesë e vizionit strategjik për forcimin e kohezionit mes ushtrisë dhe shoqërisë.

Sipas burimeve institucionale, Ministri i Mbrojtjes ka nënvizuar se mbështetja për veteranët përfshin jo vetëm asistencën ekonomike, por edhe **trajtim dinjitoz, përfshirje sociale, shërbime shëndetësore dhe mbështetje psikologjike**, veçanërisht për ata që kanë përjetuar trauma gjatë shërbimit ushtarak.

Roli i Shtabit të Përgjithshëm: Zinxhiri i përgjegjësisë
nuk këputet me uniformën

Edhe Shefi i Shtabit të Përgjithshëm ka qenë i qartë në qëndrimin e tij publik: **lidhja morale mes ushtrisë dhe ushtarit nuk përfundon me lirim nga detyra**. Në deklaratat zyrtare, ai ka theksuar se çdo ushtarak, pavarësisht gradës, mbetet pjesë e familjes së Forcave të Armatosura.

HISTORI QË SHKRUHET ME DINJITET: DY GRA NË GRADËN GJENERAL BRIGADE

GJENERAL BRIGADE RAZIJE MEHMETI

Forca e qetësisë dhe dinjiteti i një rruge të ndërtuar me punë

Në historinë e Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë, gradimi i Razijsë Mehmetit ‘**Gjeneral Brigade**’ përfaqëson një moment domethënës, ku profesionalizmi, përkushtimi dhe integriteti personal marrin vlerësimin më të lartë institucional. Ajo është një nga ato figura që nuk ka kërkuar kurrë protagonizëm, por e ka ndërtuar autoritetin përmes punës së vazhdueshme, korrektësisë dhe respektit ndaj uniformës që mban.

Një karrierë e ndërtuar hap pas hapi

Rrugëtimi i saj profesional është shembulli tipik i një oficerjeje që ka ecur përpara jo me zhurmë, por me rezultate. Çdo detyrë e besuar ka qenë një provë e re përgjegjësie, e përballuar me seriozitet dhe vetëpërmbytje. Në një institucion ku standardet janë të larta dhe presioni i vazhdueshëm, Razijsë Mehmeti ka ditur të ruajë qetësinë, duke marrë vendime të balancuara dhe të argumentuara.

Ajo ka fituar respektin e vartësve dhe eprorëve jo për shkak të gradës, por sepse ka ditur të dëgjojë, të analizojë dhe të drejtojë me shembull. Për të, disiplina nuk është imponim, por kulturë pune.

Grua oficerje në një mjedis sfidues

Të ndërtosh një karrierë të suksesshme si grua në Forcat e Armatosura kërkon dyfish përkushtim. Gjeneral Brigade Razijsë Mehmeti e ka përballuar këtë sfidë pa e përdorur kurrë gjininë si argument, por vetëm profesionalizmin si mjet. Ajo është rritur në detyrë në një mjedis ku kërkohen aftësi reale drejtuese, qëndrueshmëri emocionale dhe etikë e fortë institucionale.

Pas figurës së oficerës së lartë qëndron një nënë e përkushtuar, që ka ditur të ndërtojë ekuilibrin mes detyrës shtetërore dhe përgjegjësiwe familjare. Ajo përfaqëson modelin e gruas që edukon me shembull, duke transmetuar vlera si puna, ndershmëria dhe respekti për ligjin.

Në rolin e nënës, ajo e sheh suksesin jo vetëm si arritje personale, por si përgjegjësi për të qenë shembull për brezin e ri.

Bashkëshorte dhe bijë, rrënjët e forta morale

Familja ka qenë gjithmonë mbështetja e saj kryesore. Si bashkëshorte, ajo ka ndërtuar një raport të bazuar në mirëkuptim dhe mbështetje të ndërsjellë, elementë thelbësorë për të përballuar kërkesat e një

GJENERAL BRIGADE VEHBIJË KUTI

karriere ushtarake. Si bijë, ajo ruan respektin dhe mirënjohjen për edukimin dhe vlerat e trashëguara nga prindërit, të cilat i konsideron themelin e formimit të saj njerëzor dhe profesional.

Një mesazh për brezat e rinj

Gradimi i saj ‘Gjeneral Brigade’ është një mesazh i qartë: në Forcat e Armatosura vlerësohen aftësitë, puna dhe integriteti. Razijsë Mehmeti është sot një figurë frymëzuese për vajzat që zgjedhin karrierën ushtarake, duke dëshmuar se rruga drejt majës është e hapur për këdo që punon me përkushtim dhe ndershmëri.

GJENERAL BRIGADE VEHBIJË KUTI

Lidershipi që ndërtohet mbi dije, vendosmëri dhe vizion

Gjeneral Brigade Vehbijsë Kuti, zëvendës komandante e Forcës Tokësore, përfaqëson profilin e një drejtueseje moderne ushtarake, ku lidershipi nuk imponon, por udhëheq. Ajo është një figurë që mishëron transformimin dhe modernizimin e Forcave të Armatosura Shqiptare në epokën e NATO-s.

Autoritet profesional në nivelet më të larta

Në detyrën e saj aktuale, Gjeneral Kuti mban një rol kyç në drejtimin dhe koordinimin e Forcës Tokësore, një nga strukturat më të rëndësishme dhe komplekse të FARSH-së. Vendimmarrja e saj karakterizohet nga

GJENERAL BRIGADE RAZIJSË MEHMETI

qartësia, analiza e detajuar dhe aftësia për të parë përtej momentit, duke ndërtuar zgjidhje afatgjata.

Ajo është e njohur për komunikimin e drejtpërdrejtë dhe korrekt, duke krijuar klimë besimi dhe bashkëpunimi brenda strukturave që drejton.

Lidership që buron nga shembulli

Gjeneral Brigade Vehbijsë Kuti është një drejtuese që nuk kërkon privilegje, por standarde të njëjta për të gjithë. Ajo ka ndërtuar autoritetin duke qenë gjithmonë e përgatitur profesionalisht, e informuar dhe e pranishme në vendimmarrje. Ky stil drejtimi e ka bërë një figurë të besueshme dhe respektuar.

Grua dhe nënë, balanca mes forcës dhe ndjeshmërisë

Në jetën familjare, Gjeneral Kuti shfaq një dimension tjetër të personalitetit të saj: atë të nënës që di të dëgjojë, të kuptojë dhe të edukojë. Ajo beson se ndjeshmëria njerëzore nuk e dobëson lidershipin, por e pasuron atë, duke e bërë më të drejtë dhe më të ekuilibruar.

Roli i nënës i ka dhënë asaj një perspektivë më të gjerë mbi përgjegjësinë dhe pasojat e vendimeve, qoftë në familje apo në detyrë.

Bashkëshorte dhe bijë, mbështetja që jep forcë

Familja për Gjeneral Kutin mbetet boshti emocional që e mban të lidhur me vlerat themelore. Mbështetja familjare ka qenë thelbësore në përballimin e ritmit të lartë operacional dhe përgjegjësiwe të shumta që shoqërojnë gradat e larta ushtarake.

Simbol i progresit dhe barazisë reale

Gradimi i saj në Gjeneral Brigade është dëshmi konkrete e progresit në Forcat e Armatosura, ku gratë jo vetëm marrin pjesë, por drejtojnë dhe ndikojnë në nivelet më të larta strategjike. Vehbijsë Kuti është sot një simbol i barazisë reale, të ndërtuar mbi meritë dhe profesionalizëm.

DY HISTORI, NJË SHEMBULL I PËRBASHKËT

Razijsë Mehmeti dhe Vehbijsë Kuti përfaqësojnë dy portrete të ndryshme, por të bashkuara nga të njëjtat vlera: përkushtimi ndaj atdheut, integriteti profesional dhe forca e karakterit. Ato janë dëshmi se Forcat e Armatosura Shqiptare ecin përpara, duke u mbështetur te njerëz të aftë, pa dallim gjinie.

POLICIA USHTARAKE, 34 VITE NË SHËRBIM TË RENDIT, LIGJIT DHE SIGURISË KOMBËTARE

Një histori profesionalizmi, sakrifice dhe përkushtimi në Forcat e Armatosura të Republikës së Shqipërisë

Policia Ushtarake e Forcave të Armatosura Shqiptare feston 33-vjetorin e krijimit të saj, një përvjetor domethënës që shënon jo vetëm rrugëtimin historik të një strukture elitare, por edhe kontributin e saj të pazëvendësueshëm në forcimin e rendit ushtarak, shtetit ligjor dhe sigurisë kombëtare.

Gjatë më shumë se tre dekadave, Policia Ushtarake (PU) ka dëshmuar profesionalizëm, disiplinë dhe besnikëri ndaj misionit kushtetues, duke u shndërruar në një nga repartet më elitare të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë (FARSH).

THEMELIMI DHE VIZIONI FILLESTAR (1992–1994)

Policia Ushtarake e FARSH u formua, më **1 shkurt 1992**, në një periudhë transformimi të thellë politik, shoqëror dhe institucional të vendit. Pas viteve '90, Shqipëria nisi një proces reformash rrënjësore edhe në Forcat e Armatosura, duke synuar modernizimin dhe përafrimin e tyre me standardet e vendeve anëtare të NATO-s.

Në këtë kuadër, krijimi i Policisë Ushtarake u pa si një domosdoshmëri për:

- forcimin e disiplinës ushtarake,
- garantimin e zbatimit të ligjit në FA,
- vendosjen e një strukture profesionale të rendit ushtarak.

Fillimisht, objekti i punës së PU-së ishte kontrolli i trafikut ushtarak dhe ruajtja e rendit brenda FA-së, me synim rritjen e disiplinës dhe përgjegjshmërisë ushtarake.

KONSOLIDIMI INSTITUCIONAL DHE ZGJERIMI I MISIONIT (1994–1997)

Në dhjetor të vitit 1994, me **Urdhrin nr. 482, datë 10.12.1994 të Ministrisë së Mbrojtjes**, “Për organizimin e Policisë Ushtarake”, strukturës së PU-së iu bashkëngjithën:

- Policia Kriminale Ushtarake
- Mbrojtja nga Zjarri

Në fillim të vitit 1995, Policia Ushtarake u transformua në **Drejtori të PU-së**, me drejtor gjeneral brigade **Bajram Malaj**. Kjo periudhë shënoi një rritje të ndjeshme të kapaciteteve organizative dhe profesionale të strukturës. Pas ngjarjeve të vitit 1997, drejtimi i Drejtorisë së PU-së iu besua kolonel **Piro Lutaj**, në një nga momentet më të vështira për shtetin shqiptar dhe Forcat e Armatosura.

RILINDJA DHE MODELI ITALIAN – BATALIONI I TIRANËS (1997–1999)

Pas krizës së vitit 1997, Policia Ushtarake përjetoi një rritje të jashtëzakonshme falë një projekti madhor me **Delegacionin Italian të Ekspertëve (DIE)**. Për herë të parë, me asistencën e specialistëve italianë, u krijua **Batalioni i Policisë Ushtarake në Tiranë**, i konceptuar sipas modelit të **Karabinierisë Italiane**.

Ky batalion u kompletua me:

- bazë moderne materiale dhe logjistike,
- automjete të blinduara **IVECO-90**,
- trajnim profesional të standardeve perëndimore.

Gjatë ngjarjeve të vitit 1998, PU tregoi qëndrueshmëri të jashtëzakonshme, duke marrë në ruajtje institucione kyçe të shtetit si:

- Radio Televizioni Shqiptar,
- Telekomit Shqiptar,
- Prokuroria e Përgjithshme,
- institucione ndërkombëtare.

Në këtë periudhë, PU ishte një nga institucionet më moderne dhe më funksionale në vend, duke luajtur rol të pazëvendësueshëm në rivendosjen e shtetit ligjor.

KRIZA E KOSOVËS – PROVA E MADHE (1999)

Viti 1999 shënoi një tjetër moment historik për

Policinë Ushtarake gjatë krizës së Kosovës. PU mbajti peshën kryesore në:

- pritjen dhe shoqërimin e refugjatëve kosovarë,
- sigurimin e kampeve në Kukës, Tiranë, Durrës dhe qytete të tjera,
- mbajtjen nën kontroll të situatës në zonat kufitare Kukës-Tropojë,
- shoqërimin e autokolonave humanitare dhe personaliteteve të larta,
- kontrollin e rrjetit rrugor, veçanërisht në veri të vendit.

Ngjarjet e viteve **1997, 1998 dhe 1999** mbeten ndër më të rëndësishmet në historinë e Policisë Ushtarake.

KORNIZA LIGJORE DHE RIORGANIZIMI STRUKTUROR (2000–2008)

Veprimtaria e PU-së u mbështet fuqimisht në miratimin e: **Ligjit nr. 8404, datë 15.09.1998**, shtesë e Ligjit nr. 7978 “Për FARSH”.

Në fund të vitit 2000, me suprimimin e Drejtorisë së PU-së, u krijua **Regjimenti i Policisë Ushtarake** (Urdhër nr.1, datë 05.01.2001), me komandant nënkolonel **Namik Goga**.

Në vitin 2003, struktura u transformua në **batalion**, me komandantë radhazi:

- nënkolonel **Xhevahir Abdia** (2003–2005),
- nënkolonel **Drini Nikolla** (2005–2008),
- kolonel **Xhevdet Zeneli** (nga 2008).

PU NË EPOKËN E NATO-s DHE MISIONET NDËRKOMBËTARE

Me miratimin e Ligjit nr. 9069, datë 15.05.2003 “Për Policinë Ushtarake në FARSH”, PU pësoi një rristrukturim të plotë.

Personeli u arsimua dhe u trajnua në vende anëtare të NATO-s si:

- Itali,
- Turqi,
- Gjermani,
- SHBA.

PU ka qenë pjesë aktive e:

NRF (NATO Response Force) – me një togë të certifikuar, operacionit **ISAF në Kabul, Afganistan**, me një kontingjent prej 22 efektivësh.

MISIONI DHE DETYRAT KRYESORE TË POLICISË USHTARAKE

Sot, Policia Ushtarake është e përgatitur të veprojë në të gjithë spektrin e misionit të saj, duke përfshirë:

- Ruajtjen e rendit ushtarak në FARSH;
- Zbulimin, parandalimin dhe ndjekjen e veprimtarisë kriminale;
- Luftën kundër terrorizmit në FA;
- Mbrojtjen e jetës, dinjitetit dhe pronës shtetërore;
- Sigurimin e stërvitjeve, ceremonive dhe veprimtarive ushtarake;
- Shoqërimin e personaliteteve të larta ushtarake dhe delegacioneve të huaja;
- Zbatimin e vendimeve të gjykatave dhe prokurorisë ushtarake;
- Mbështetjen e operacioneve humanitare dhe emergjencave civile;
- Mbështetjen e forcave shqiptare jashtë vendit dhe forcave të huaja në Shqipëri.

Në 34 vite ekzistencë, Policia Ushtarake ka ndërtuar një traditë solide profesionalizmi, besnikërie dhe sakrifice. Ajo mbetet një shtyllë e fortë e Forcave të Armatosura dhe një garant i rendit, ligjit dhe sigurisë kombëtare.

Policia Ushtarake, 34 vite nder, përkushtim dhe shërbim ndaj atdheut.

KOLONEL (R) ARBEN DHULI

Çfarë është Logjistika Mjekësore / Furnizimi Mjekësor?

Logjistika mjekësore është një degë e logjistikës ushtarake që merret me planifikimin, organizimin, menaxhimin dhe ekzekutimin e furnizimit, mirëmbajtjes dhe transportit të pajisjeve, barnave dhe materialeve mjekësore, për të siguruar që personeli mjekësor të ketë në kohë dhe në vendin e duhur burimet e nevojshme për operacione klinike dhe fushore. Ajo përfshin të gjithë zinxhirin e furnizimit (Klasa VIII – SHBA; Klasa II – NATO), duke mbështetur njësitë Role 1–2 dhe evakuimin e pacientëve me pajisje të lëvizjes së pacientëve (PMI).

Në çdo operacion ushtarak, pas çdo veprimi në terren, qëndron një strukturë e padukshme, por jetike që është mbështetja logjistike. Kur bëhet fjalë për kujdesin shëndetësor, kjo logjistikë shndërrohet në arterien që mban gjallë efektivitetin operacional: **logjistika mjekësore**.

Në vitin 2025, koncepti **TM2 (Theater Medical Model)** vjen si një qasje e re që bashkon standardet e NATO-s me nevojat kombëtare për të ndërtuar një sistem të integruar furnizimi, evakuimi dhe kujdesi shëndetësor në operacione.

Ky model, i përshtatur për Forcat e Armatosura të Republikës së Shqipërisë, përfaqëson kalimin nga një logjistikë tradicionale drejt një **arkitekture moderne të ndërlidhur**, ku çdo pajisje, çdo medikament dhe çdo pacient ndjek një rrugë të gjurmueshme, të standardizuar dhe të sigurt.

Kuadri doktrinar dhe standardet ndërkombëtare

Sistemi i logjistikës mjekësore nuk është vetëm zinxhir furnizimi; por ai është një **doktrinë e plotë** që përcakton mënyrën si planifikohet, vlerësohet dhe realizohet mbështetja shëndetësore në misionet. NATO e ka përfshirë këtë në **AJP-4.10 (Allied Joint Doctrine for Medical Support)** dhe **AMedP-1.6 (Medical Evaluation Manual)**, që përshkruajnë standardet për Role 1–4 dhe mekanizmat e certifikimit të kapaciteteve mjekësore.

Përmes këtyre dokumenteve, garantohen:

- përputhshmëri shumëkombëshe,
- gjurmueshmëri dhe menaxhim i unifikuar i furnizimeve (Class VIII),
- sisteme transporti dhe evakuimi (MEDEVAC/CASEVAC),
- dhe përdorimi i **kodifikimit të NATO-s (NSN/NCS)** për çdo artikull mjekësor.

Në këtë kuadër, TM2 2025 për Shqipërinë ndërton një **model kombëtar të integruar** që ruan sovranitetin logjistik, por siguron bashkëveprim të plotë me rrjetin e Aleancës.

Logjistika mjekësore si sistem

Logjistika mjekësore përfshin çdo hallkë që e bën të mundur kujdesin ndaj pacientit: nga blerja e materialeve, magazinimi, transporti dhe mirëmbajtja, deri te evakuimi dhe rikuperimi.

Ajo përfshin:

- zinxhirin e furnizimit të materialeve mjekësore (Class VIII)** nga prodhuesit deri te pikat Role 1–2;
- mirëmbajtjen teknike** të pajisjeve dhe laboratorëve fushorë;
- menaxhimin e stoqeve dhe gjurmueshmërinë dixhitale** përmes sistemeve ERP dhe RFID;
- si dhe **koordinimin me logjistikën e përgjithshme ushtarake**, në mënyrë që mbështetja mjekësore të mos jetë një ishull i veçantë, por pjesë organike e sistemit të përgjithshëm të operacioneve.

Në kontekstin e NATO-s: standarde, kapacitete dhe ndërveprueshmëri

Sipas përcaktimeve të dhëna në **Allied Medical Publication AMedP-1.6**, “kapaciteti mjekësor” përkufizohet si një bashkësi e elementëve të integruar që i mundësojnë një forcë të përbushë në mënyrë të plotë dhe të qëndrueshme nevojat shëndetësore të pacientëve në kontekstin operacional. Ky përkufizim thekson rëndësinë e qasjes sistematike, ku ndërveprimi midis burimeve njerëzore, infrastrukturës, logjistikës

KONCEPTI TM2 2025

Shtylla e padukshme e mbështetjes së forcës dhe shpëtimit në operacione

Sistemi i logjistikës mjekësore nuk

është vetëm zinxhir furnizimi; por ai

është një doktrinë e plotë që përcakton

mënyrën si planifikohet, vlerësohet dhe

realizohet mbështetja shëndetësore

në misionet. NATO e ka përfshirë këtë

në AJP-4.10 (Allied Joint Doctrine for

Medical Support) dhe AMedP-1.6

(Medical Evaluation Manual), që

përshkruajnë standardet për Role

1–4 dhe mekanizmat e certifikimit të

kapaciteteve mjekësore.

dhe procedurave standarde operative përcakton aftësinë reale të sistemit për të reaguar në situata emergjente apo në mjedise luftarake.

Në doktrinën e Aleancës, kujdesi mjekësor organizohet sipas niveleve **Role 1–4**, që përfaqësojnë një zinxhir të plotë nga kujdesi i parë deri në trajtimin spitalor të avancuar.

Kjo strukturë kërkon një rrjet logjistik të sinkronizuar, që garanton:

- disponueshmëri të pajisjeve kritike,**
- transport të sigurt të pacientëve,**
- dhe **koordinim të vazhdueshëm ndërmjet forcave kombëtare dhe aleate.**

Në këtë kuadër, funksionet e **TLAMM (Theater Lead Agent for Medical Material)** dhe versionit të tij kombëtar **N-LAMM** janë thelbësore. N-LAMM, do të menaxhojë zinxhirin kombëtar të furnizimeve mjekësore, depot qendrore dhe sistemet e gjurmimit të pajisjeve.

Rezilienca dhe teknologjia:

Themeli i logjistikës moderne

Një nga sfidat e operacioneve moderne është **sigurimi i furnizimeve kritike në kushte krize**. TM2 2025 i jep përparësi krijimit të **stokut rezervë, burimeve alternative dhe rrugëve të shumëfishta të furnizimit** për të garantuar vazhdimësinë e kujdesit edhe në rrethana të jashtëzakonshme.

Inovacioni teknologjik luan një rol kyç:

- sistemet ERP** (Enterprise Resource Planning) dhe **IoT** lejojnë ndjekjen e inventarit në kohë reale;
- analiza e të dhënave dhe intelijenca artificiale (AI)** ndihmojnë në parashikimin e mungesave;
- platforma qendrore e gjurmimit (PQGI)**, e cila garanton transparencë dhe siguri të të dhënave.

Këto zhvillime e bëjnë logjistikën mjekësore një komponent të aftë për **vendimmarrje të bazuar në evidencë** dhe për reagim të shpejtë në çdo skenar operacional.

Evakuimi mjekësor dhe sistemi PMI (Patient Movement Items)

Në terren, çdo minutë është vendimtare. Sistemi i **Patient Movement Items (PMI)** menaxhon pajisjet që përdoren gjatë evakuimit të pacientëve — nga bombolat e oksigjenit e deri te monitorët e parametrave jetësorë. Në doktrinën e NATO-s (STANAG 3204, 2549), këto pajisje përbëjnë një kategori të veçantë logjistike që kërkon mirëmbajtje, gjurmim dhe rikthim

pas përdorimit. Sistemi **PMI Management System** i parashikuar nga TM2 2025 siguron që çdo pajisje të jetë e standardizuar, e verifikuar dhe e gatshme për përdorim një faktor që shpesh bën diferencën mes jetës dhe vdekjes gjatë operacioneve.

Modeli shqiptar TM2 2025: Nga doktrina në zbatim Përkufizimi i Logjistikës Kombëtare

Logjistika kombëtare përfshin të gjitha proceset, strukturat dhe institucionet që sigurojnë planifikimin, furnizimin, shpërndarjen dhe mirëmbajtjen e burimeve materiale e njerëzore brenda vendit, në përputhje me standardet e NATO-s dhe kërkesat operacionale të Forcave të Armatosura.

Në përputhje me standardet e NATO-s, koncepti TM2 2025 për Shqipërinë parashikon ngritjen e një **sistemi kombëtar të integruar** të logjistikës mjekësore me këta shtylla kryesore:

- N-LAMM** – strukturë qendrore përgjegjëse për koordinimin e furnizimit mjekësor;
- Depo Qendrore Kombëtare** – me sistem “**cold chain**” për ruajtjen e produkteve farmaceutike;
- Rrjet Role 1/2** – njësi të standardizuara sipas AMedP-1.6 për trajtim dhe stabilizim fushor;
- Qendër Kombëtare MEDEVAC** – për koordinim me sistemet e Aleancës dhe agjencitë civile.

Modeli funksionon sipas parimit:

NSPA → TLAMM → N-LAMM → Depo Qendrore → Depo Rajonale → Role 2 → Role 1 → Pacienti, duke garantuar një fluks furnizimi dhe evakuimi të gjurmueshëm në çdo hallkë.

Proceset dhe strukturat organizative

Në hierarkinë kombëtare, përgjegjësitë ndahen në tri nivele:

- Strategjik:** Ministria e Mbrojtjes dhe Shtabi i Përgjithshëm hartojnë politikat dhe marrëveshjet ndërkombëtare;
- Operacional:** Komandat e forcave zbatojnë direktivat, menaxhojnë depot dhe transportin;
- Taktik:** njësitë fushore realizojnë furnizimin, mirëmbajtjen dhe evakuimin.

Parimet bazë janë:

□ *centralizim në planifikim, decentralizim në zbatim;*

□ *transparencë dhe gjurmueshmëri dixhitale;*

□ *ndërveprim i plotë me NATO dhe strukturat civile në emergjenca kombëtare.*

Stërvitjet, trajnimi dhe ndërtimi i kapaciteteve

Zbatimi praktik i TM2 2025 kërkon:

- trajnime të përbashkëta me partnerët e NATO-s për Role 2 dhe MEDEVAC,
- auditime periodike për performancën logjistike (KPI),
- dhe ngritjen e qendrave simuluese për menaxhimin e skenarëve emergjentë.

Ky proces nuk është vetëm teknik, por edhe kulturor pasi ai kërkon një **mendësi logjistike të re**, ku çdo hallkë e sistemit të kuptojë ndikimin që ka në zinxhirin e shpëtimit të jetës.

Përfundim: një vizion kombëtar i qëndrueshëm

Integrimi i logjistikës mjekësore shqiptare me standardet e NATO-s nuk është thjesht harmonizim procedurash; është **investim në sigurinë dhe qëndrueshmërinë kombëtare**.

Koncepti **TM2 2025** ofron një platformë për:

- modernizim të furnizimit mjekësor,
- rritje të reziliencës kombëtare,
- dhe ndërtim të një sistemi që mund të veprojë në kushte lufte, krize apo fatkeqësie natyrore.

Në thelb, logjistika mjekësore është **ura mes jetës dhe operacionit**, ndërmjet njerëzores dhe teknikes.

TM2 2025 e bën këtë urë më të fortë, më inteligjente dhe më të integruar për një sistem mbrojtjeje që e shpreh njeriun në qendër të çdo veprimi.

MASAKRA E 4 SHKURTIT 1944

Një nga krimet më të rënda të pushtimit nazist dhe kuislingëve në Tiranë

KUJTESË HISTORIKE

Më 4 shkurt 1944, Tirana përjetoj një nga netët më të errëta të historisë së saj. Nën pushtimin nazist dhe me pjesëmarrjen aktive të bashkëpunëtorëve shqiptarë, u krye një masakër e përmasave të jashtëzakonshme, që la pas 84 qytetarë të pushkatuar dhe rreth 300 të arrestuar brenda një nate. Kjo ngjarje, e njohur në kujtesën historike si “Nata e Shën Bartolomeut e Tiranës”, mbetet një nga aktet më të rënda të terrorit shtetëror ndaj popullsisë civile gjatë Luftës së Dytë Botërore në Shqipëri.

Masakra u krye nga forcat e xhandarmërisë, Regjimenti “Kosova” dhe formacione të Ballit Kombëtar, nën drejtimin e Gestapos gjermane dhe të Ministrit të Brendshëm të asaj kohe, Xhaferr Deva, me përfshirjen e figurave të tjera të administratës kolaboracioniste. Kjo ngjarje përbën një shembull tragjik të keqpërdorimit të strukturave të armatosura në shërbim të pushtuesit, në kundërshtim të plotë me interesin kombëtar dhe me parimet themelore të mbrojtjes së popullit.

Një aksion i planifikuar terrori kundër popullsisë civile

Në orët e natës së 4 shkurtit, grupe të armatosura

hynë nëpër shtëpitë e qytetarëve tiranas, me lista të përgatitura paraprakisht. Burra dhe djem u rrëmbyen, u pushkatuan në rrugë, u masakruan barbarisht dhe trupat e tyre u lanë qëllimisht në hapësira publike, për të përhapur frikë dhe për të thyer rezistencën morale të popullsisë.

Raporti zyrtar i Komandës së Xhandarmërisë, i datës 5 shkurt 1944, pohon se gjatë kësaj nate u bastisën mbi 230 shtëpi, u arrestuan 478 persona dhe 84 prej tyre u ekzekutuan. Viktimat përfshinin qytetarë shqiptarë dhe të huaj, përfshirë edhe një hebre, fakt që e vendos këtë krim në të njëjtin kontekst me politikat e terrorit dhe shfarosjes të ushtruara nga nazizmi në gjithë Evropën.

Masakra si instrument pushtimi dhe kolaboracionizmi

Dokumentet arkivore gjermane tregojnë se masakra e 4 shkurtit nuk ishte një reagim spontan apo një hakmarrje personale, por pjesë e një strategjie të qëllimshme terrori për llogari të pushtuesit. Trupat gjermane qëndruan formalisht jashtë aksionit, duke ua deleguar dhunën strukturave shqiptare, çka e rëndon edhe më tej dimensionin e tradhtisë kombëtare të kolaboracionizmit.

Deklaratat publike të Xhaferr Devës, ku terrori shpallej si mjet qeverisës, përbëjnë dëshmi të qarta të shndërrimit të forcës së armatosur në instrument represioni kundër popullit të vet. Përfshirja e forcave të Ballit Kombëtar dhe heshtja e institucioneve të kohës pas masakrës përbëjnë një njollë të rëndë historike, që nuk mund të relativizohet apo justifikohet.

Kujtesë historike dhe detyrim institucional

Nderimi i viktimave të Masakrës së 4 shkurtit është një detyrim moral, kombëtar dhe institucional. Për Forcat e Armatosura dhe Ministrinë e Mbrojtjes, ruajtja e kujtesës historike nuk është thjesht akt përkujtimor, por pjesë e sigurisë kombëtare. Shoqëritë që harrojnë krimet e së shkuarës rrezikojnë t’i përsërisin ato.

Duke përkujtuar 4 Shkurtin 1944, Forcat e Armatosura riafirmojnë qartë se misioni i tyre është mbrojtja e jetës, dinjitetit dhe lirisë së qytetarëve, si dhe refuzimi absolut i çdo forme terrori, kolaboracionizmi apo dhune shtetërore ndaj popullit.

Kujtesa historike është mburojë morale e shtetit. Mbrojtja e saj është pjesë e misionit të Forcave të Armatosura sot dhe në të ardhmen.

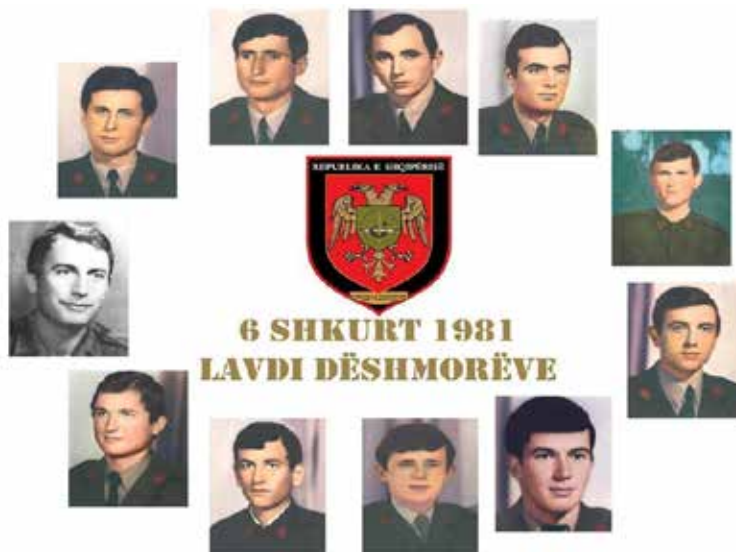
DËSHMORËT E FEKENIT NË MEMORIEN E PËRJETËSISË USHTARAKE DHE KOMBËTARE

PROF. ASOC. DR. ZAHO GOLEMI

Shtërvitja dimërore e shkurtit 1981 ishte dhe mbeti një ngjarje e shkruar në memorien e gjithë ushtarakëve shqiptarë, por edhe më gjerë. Ishin tre oficerë dhe tetë studentë të ish-Shkollës së Lartë të Bashkuar të Oficerëve, që në kujtesën shqiptare quhen “11 dëshmorët e Meçekut”. Shtërvitja dimërore masive e trupës studentore dhe pedagogjike në një ditë tepër të vështirë u kthye në një ditë që në memorien ushtarake shqiptare dhe më gjerë është quajtur “Tragjedia e Fekenit”, rrëzë malit të Meçekut. Tashmë janë të rrallë ushtarakët që e kanë jetuar ditën e tragjedisë së ushtarakëve të ish-SHLBO dhe që militojnë në FASH. Megjithatë kujtesa e shqiptarëve nuk mund të harrojë ushtarakët, studentët e pedagogë, me në krye komandantin e shkollës Rustem Peçi, shefin e degës mësimore Hysen Shehu e shumë të tjerë, personalitete të shquar ushtarakë. Një unitet njerëzor, një simbolikë solidariteti ushtarak e njerëzor. Katër dekada e gjysmë kanë shkuar dhe Lapidarët e Fekenit si maja malesh lartësohen në të katër anët e Shqipërisë. Që të gjithë ranë në emër të një kauze të madhe në zemër të malit të Meçekut mbrapa malit të Dajtit në Tiranë. Kjo është dokumentuar në kujtesën e mijëra pjesëmarrësve në stërvitje dimërore studentë e oficerë, por edhe atyre që me zemër e shpirt ishin në stërvitjen dimërore të studentëve ushtarakë. Një korpus ushtarakësh në unitet vlerash njerëzore. Kështu është regjistruar tashmë jo vetëm në kujtesën e ushtarakëve ngjarja e rëndë tragjike, ku humbën jetën 11 pedagogë e studentë ushtarakë, gjatë një stërvitjeje dimërore në malin me borë përtej Dajtit. Në historikun e saj të pas Luftës së Dytë Botërore, ushtria shqiptare e ka memorizuar këtë si ndodhinë më të rëndë, me numrin më të madh të viktimave e të lënduarve. *Kaluan dyzetë vjet qysh atëherë, në opinionin publik është folur gjithmonë me rezerva për katastrofën që ndodhi gjatë atij demonstrimi, në kushte shumë të vështira të faktorëve ekstremë të natyrës sikurse janë ortekët. Madje, në periudhën kur ndodhi, autoritetet zyrtare ndaluan në mënyrë të prerë transmetimin e lajmeve në mediat e kufizuara të kohës. Fillimisht në vitet e para gjithë ngjarja ishte rrethuar me mister dhe asnjëherë nuk ka qenë përkujtuar ceremonialisht, përgjashuar takimin e përvitshëm të familjarëve të dëshmorëve studentë e oficerë në vendin e ngjarjes dhe përkujtesën e bashkë-studentëve e pedagogëve në mjediset e Akademisë Ushtarake dhe KDS-së. Vetëm pas 18 vjetëve nga rënia e tyre, në vitin 1999, të rënë e ortekut të Fekenit u shpallën “Dëshmorë të Atdheut”; ndërsa të mbijetuarit u dekoruan me medalje të ndryshme. Fekeni u bë në atë kohë qendër e rëndësishme e përgatitjes së luftëtarëve të ardhshëm të UÇK-së (1997-1999). Në librin “Dëshmorët e Atdheut”, të publikuar me rastin e 100-vjetorit të shtetit shqiptar më 2012-tën, midis rreshtave të dëshmorëve të të gjitha epokave janë shkruar edhe dëshmorët e Fekenit. Ata janë shpallur dëshmorë me vendim të Komisionit shtetëror të dëshmorëve nr. 2506/2, datë 1.9.1999. Por dëshmorët studentë e pedagogë ushtarakë janë një monument i kombit, që dhanë jetën për atdheun në përlëshje me stuhitë e dy ortekëve të dëborës. Dy kolona gjigande ushtarake në fund janari ose në fillim të shkurtit të viteve ’80 lëviznin për “stërvitje dimërore” nga Tirana e Zall-Herri drejt grykës së Tujanit, Zall-Bastarit dhe më tej rrugët ndaheshin: Shkolla e Bashkuar e zhvendoste aktivitetin e saj me marshim drejt qendrës stërvitore Feken, ndërsa Shkolla e Oficerëve Rezervistë Zall-Herr vijonte drejt Bizës së Martaneshit. Por kjo periudhë ishte e pamundur që mos të shoqërohej me reshje të shumta dëbore. Katër dekada e gjysmë më parë në atë ditë të ftohtë shkurti studentët e Shkollës së Lartë të Bashkuar të Oficerëve “Enver Hoxha” (emërtim i kohës), grupet mësimore që kishin në program mësimor “përgatitje fizike/ngjitje malore në terren me dëborë”, u goditën befasisht nga një ortek i fuqishëm bore që përfshiu vetëm në pak sekonda 204 studentë. Ngjarja nga më shumë se mijëra dëshmitarë është treguar dhjetëra e dhjetëra herë në këto 45 vite. Është një tragjedi e vërtetë e pasqyruar në historikun e gjithë ish-shkollave ushtarake të vendit. Edhe protagonistët kryesorë të organizimit shembullor, që kufizoi viktimat dhe pasojat katastrofike. Nuk ka qenë vetëm një goditje orteku,*

Me rastin e 45-vjetorit të rënies së 11 dëshmorëve të Fekenit (6.2.1981-6.2.2026); kushtuar dëshmorëve të Atdheut të rënë në krye të detyrës dyzetë e pesë vjet më parë në një ditë tragjedi, heroizmi, solidariteti ushtarak: komandanti i batalionit të parë të këmbësorisë Dushan Fejzi Shameti (1952-1981) nga Dorëz i Tepelenës, Çlirim Halil Pulaj (1945-1981), shef i planëzimit, nga Tragjasi i Vlorës; Nikolla Naun Bero (1946-1981), pedagog taktike nga Berati; Aleko Thimio Gjoni (1958-1981), student dega prapavijë, nga fshati Nivice Sarandë (me banim në Gjirokastrë); Besnik Sulo Shehu (1958-1981), student gjitharmësh nga Picari i Gjirokastrës; Bilbil Zoto Pashaj (1958-1981), student gjitharmësh, nga Kremenar, Mallakastër; Ilir Stefan Gramatikoi (1958-1981), student, dega prapavijë, nga Tirana; Bujar Masar Ago (1958-1981), student dega prapavijë, nga Vëshje Tirana; Pëllumb Hysen Rrapo 1958-1981, student, dega prapavijë, nga Poshnja e Beratit; Qemal Qazim Lika (1958-1981), student gjitharmësh, nga Selba e Tiranës, Nexhip Dervish Çoba (1960-1981) student viti i dytë nga Golemi, Kavajë, Durrës. Tre oficerët dhe tetë studentët e rënë në Feken janë shpallur me Vendim Nr. 2506/2 datë 1.9.1999 të Komisionit Qendror të Statutit “Dëshmor i Atdheut, që është vendim i përbashkët për të njëmbëdhjetë dëshmorët e ish-Shkollës së Lartë të Bashkuar të Oficerëve “Enver Hoxha”, që ranë dhe mbetën përjetësisht, më datën 6 shkurt 1981. Ata ranë për të shkruar pavdekësinë në memorien ushtarake dhe kombëtare shqiptare.

por dy ortekë njeri pas tjetrit, që nuk vinin me rrokullisje por me shkarje masive dëbore si të rrëshqiste mali i tërë. Në imazhin e gjithë korpusit ushtarak pavarësisht se tashmë ajo është një ditë “e largët” dyzetë e pesë vjeçare, por dhe kaq pranë si ditë e heroizmi e solidariteti ushtarak.

Tragjedi e paralajmëruar (data 5 shkurt 1981 “binjake” e datës 6 shkurt 1981)

Programimi dhe masat për stërvitjen dimërore niste që në verë. Në shtator gjithë planet dhe masat për stërvitjen dimërore të Fekenit kanë qenë gati. Protagonistët Petrit Murzaku, Mark Mici, Ramazan Zelija, Isa Tare, Bashkim Lika e shumë të tjerë të katedrës së Përgatitjes fizike por edhe specialistë nga MMP-ja dhe SHP kanë qenë udhëtruesit e ngjarjes në dekada. Në fakt katedra e Përgatitjes fizike udhëhiqte në të vërtetë gjithë trupën studentore jo vetëm drejt majës së Meçekut, por edhe krejt aktivitetit stërvitor në Feken. Të gjithë ishin të bindur se kapja e lartësisë së pikës trigonometrike në majën e malit të Meçekut me lartësi 1827 metra, ishte edhe “objektivi”, ose “steka” e nivelit stërvitor në kushte dimërore krahas aktivitetit stërvitor të taktikës, qitjeve malore, zbritjes dhe ngjitjes alpinistike, mbijetesës në guvat e dëborës, xhenios, kimisë, ndërldhjes, topografisë në kushte fushore dimërore etj. Duke qenë dëshmitar i kësaj ngjarje, sjell në kujtesë se një ditë para ngjarjes, më 5 shkurt 1981, tre grupe mësimore marshuan drejt malit të Meçekut, u rrotulluan nëpër mjegull, llohen e shiut nëpër majë-kreshtave të Malit me Gropa dhe zbritëm drejt Staneve të Bastarës, që ngjante si të zbrisje prej Ferrit. Ishte një itinerar i përcaktuar dhe i sanksionuar me program. Ndërkohë që “programi ishte ligj” dhe do të zbatohet në mënyrë të përpiktë. Mbi borën e parë që kishte ngrirë kishte rënë sërisht dëborë dhe ishin krijuar dy breza dëbore, një si bazament dhe tjetri si “racion” për ne që stërviteshim në kushte ekstreme të dimrit. Vende-vende era “kishte ndihmuar”, që lartësia e borës të arrinte deri në dy metra e më shumë sidomos në vende ku erërat kishin grumbulluar togje me dëborë. Gjatë gjithë itinerarit rreth tetëdhjetë studentët të veshur me gjithë pajimet e ushtarit, me lopata këmbësore në dorë dhe të lidhur me litar përshkruan në një ditë nga më të egrat e viteve gjithë mjegull, erë, ngricë, e shumë dëborë. Shiu që “shkundej” nga retë nuk arrinte të zbriste në tokë sepse ngrinte në ajër e kthehej në mijëra gjilpëra akulli që na shponin fytyrën. Trupi nuk bindej me lehtësi, edhe pse Urdhri mbetej urdhër, pra nuk kishte diskutim. Kthenim kokën majtas e djathtas për të thërrmuar ato copëza akulli që kishte veshur pelerinën rreth qafës teksa marshonim. Në masë dërmuese nuk kishin provuar

të tilla sfida edhe ne që vinim nga viset më të ashpra të malësive shqiptare në jug dhe në veri të vendit. Në mendjen tonë ngelën pedagogët e apasionuar dhe të talentuar Mark Mici dhe Ramazan Zelija që ishin zotërues potencialë të kolonës studentore. Edhe kur ri-rrotulloheshim malit me gropa të Meçekut dhe dilnim sërisht tek pika trigonometrike e majës së malit të Meçekut, askush nuk e humbi toruan por me besim se do t’ia dilnim dhe në fakt në këtë “ditë motër” të ditës së 6 shkurtit 1981, ne ja dolëm. Nga t1k2b2 këmbësor të drejtuar nga pedagogu Ramazan Zelija ishin: Rasim Qerim Balla, Zaho Ferhat Golemi, Kristo Thoma Rrapo, Gjet Mark Bushi, Behar Halit Sahllari, Avdi Bahri Larti, Aleksandër Ali Lamçe, Adem Elmaz Klefti, Agron Zenel Papdeja, Beqir Halil Halili, Dhimitër Spiro Golemi, Fadil Teme Gucaj, Flamur Xhevdet Muskaj, Ilirian Muharrem Kolleshi, Kastriot Petro Goga, Kamber Fahri Zaimaj, Luljan Voisi Taullaj, Nikollaq Stavri Gjoka, Pandeli Petro Dema, Qemal Rifan Halilaga, Simon Kozma Stambolliu, Shpëtim Mustafa Bllaca, Ilir Rapo Mema, Thoma Kristaq Xoxa, Xheladin Shaban Dashllani dhe Isuf Ali Vllaso. Por në fakt marshimi i ditës stërvitore të 5 shkurtit 1981 përfundoi me sukses dhe të tre grupet mësimore u kthyen shëndoshë e mirë në qendrën stërvitore të fushimit në Feken, sipër Selitës së Malit, por nga ana tjetër ishte një paralajmërim për ditët që do të pasonin.

Befasia e ortekut përballë heroizmit masiv të studentëve dhe solidaritetit ushtarak

Heroizmin masiv të studentëve të Shkollës së Lartë të Bashkuar do ta “vinte në provë” edhe rrëshqitja e dy ortekëve nga faja e Malit të Meçekut. Përpara kësaj ngjarjeje ajo ishte thjesht një zonë e ashpër malore, ku bora binte dimrave si në “shtëpinë e vet”. “Qetësinë” ia “prishi” gjallëria dhe vrulli studentor ushtarak i viteve ’70-’80-të, që vijon edhe sot e kësaj dite. Askush nuk besonte se një pllakë mermeri do të përjetonte një ngjarje mjaft të rëndë tragjike, ku më 6 shkurt 1981, humbën jetën në krye të detyrës njëmbëdhjetë oficerë dhe studentë ushtarakë, tre oficerë dhe tetë studentë të Shkollës së Bashkuar, komandanti i batalionit të parë të këmbësorisë Dushan Fejzi Shameti 31-vjeçar nga fshati Dorëz i Tepelenës, Çlirim Halil Pulaj 36-vjeçar, shef i planëzimit, nga Tragjasi i Vlorës; Nikolla Naun Bero 37-vjeçar, pedagog taktike nga Berati; Aleko Thimio Gjoni 23-vjeçar, student dega prapavijë, nga fshati Nivice Sarandë; Besnik Sulo Shehu 23-vjeçar, student gjitharmësh nga Picari i Gjirokastrës; Bilbil Zoto Pashaj 23-vjeçar, student gjitharmësh, nga fshati Kremenar, Mallakastër; Bujar Masar Ago 23-vjeçar, student dega prapavijë, nga Tirana; Ilir Stefan Gramatikoi 23-vjeçar, student, dega prapavijë, nga Tirana; Pëllumb Hysen Rrapo 23-vjeçar, student, dega prapavijë, nga Berati; Qemal Qazim Lika 23-vjeçar, student gjitharmësh, nga Tirana, Nexhip Dervish Çoba 21-vjeçar student viti i dytë nga Kavaja. Ndërsa mbetën të dëmtuar më rëndë Përparim Velii, student, dega prapavijë nga Saranda dhe Luan Muça student gjitharmësh, nga Peshkopia. Nga ngjarja kishte edhe rreth 70-80 studentë e oficerë që u plagosën rëndë ndërkohë që të plagosurit në total ishin rreth 360-400 studentë e oficerë. Dimri shumë i ashpër, koha me shi e dëborë, ka qenë e parapëlqyer për stërvitjet dimërore, ndërkohë që edhe një ekip inspektimi nga Ministria e Mbrojtjes Popullore ka qenë në fushim. Natën e 5 shkurtit duke u gdhirë 6 shkurti një shi i ftohtë me flokë dëbore trazuar, ra përgjatë gjithë natës dhe mbi dëborën që kishte rënë më përpara ra një shtresë e re dëbore, e cila dukej sikur “flinte”, por edhe në gatishmëri për të rrëshqitur. kjo e vështirësoi shumë lëvizjen tonë për ngjitjen në malin hije rëndë të Meçekut. Mëngjesi i 6 shkurtit 1981, ngjante një mynxyrë, por zbatimi i programit stërvitor nuk njihte tërheqje, as ndërrim destinacioni dhe as lehtësime.

Kohë e mot i pabesueshëm dhe i pabesë. Si zakonisht në përditshmerinë e fushimit dimëror ishte rreshtimi i orës 8-të e më tej nga fushimi nën drejtimin e pedagogëve bëhej shpërndarja për stërvitje. Tek “ngjitja malore me teknika të alpinizmit në kushte të vështira të terrenit e të motit”, ishte edhe vëmendja më e madhe e strukturave. Kolona filloi lëvizjen drejt “Qafës së Topave”, ngjiti rrugën automobilistike me grupet mësimore me 204 studentë, një kolonë e gjatë dhe e ngjeshur, që marshimi bëhej duke ecur “në gjurmët e njeri-tjetrit”.

Në krye ishte pedagog Mark Mici pedagogu me përvojë të gjatë pune, me trup atleti, shumë i aftë nga ana profesionale, me një përgatitje fizike të lakmueshme. Instruktazhi, teknikat e lëvizjes, masat për plotësimin me sukses të detyrës së alpinizmit, përdorimin i kazmës alpine, mbajtja e litarit kolektiv, përdorimi i çelësave shumë-përdorimesh alpinistikë, komunikimi etj. T1k2b2, i ndoqi me sy e rreshtuar si “togë e gatshme”, atë ditë tragjedi. Pjerrësia e shpatit të malit e vështirësonte shumë marshimin dhe ngjitjen. Por porositi e drejtuesve të ngjitjes malore “kujdes shokun!”, “Ndihamoni njeri-tjetrin!”, “Mos krijoni shkëputje!”, “Shkelni në gjurmët e shokut!”, “Mos lësho litarin për asnjë çast!” etj., ishin urdhëruese për cilindo pjesëtar të kolonës. Togat e këmbësorisë në krye dhe më tej toga e prapavijës, ndërlihdjes, AKA-së. Marshimi vijonte i sigurt përmes pyllit me ahishte. Kolona doli tek “tre pemët e vetmuara”, që ishin si pikë orientimi për kalimin e studentëve. Qetësi, ndërkohë që dëgjoheshin vetëm fëshfërimë degësh e shkurresh. Fjalët e studentëve i merrte era, era e ftohtë që u thante veshët si dhe fishkëllente pa pushim, si të njoftonte tragjedinë e asaj dite. Kur “koka” e kolonës ishte rreth 250-300 metra nga maja e malit, më shumë se gjysma e kolonës kishte dalë nga pylli në pjesën e zhveshur të malit por të mbuluar nga bardhësia e dëborës. Ndërkohë grupi i sigurimit të kolonës, devijoi majtas rreth njëqind metra, sepse i tillë ishte programi për ngjitjen, “duke krahëmarrë malin”. Por ndërkohë gjurmët e studentëve prenë njëherazi edhe dëborën e re që ishte mbi dëborën e akullit (dhe dukej se kishte rënë një ditë më parë). Kështu shtresa e dëborës që nga maja u shkëput rrufeshëm dhe në fare pak sekonda goditi gjithë kolonën e marshimit. Gjithë faqja e malit me dëborë në gjithë gjerësinë rrëmbeu me vete çfarë gjeti përpara, duke u shndërruar kështu në një grumbull dëborë të fuqishëm dhe të rrezikshëm. Orteku mori përpara studentë e pedagogë, shkarpa, degë, trungje, gjithçka. Kishte filluar “përleshja” me dëborën për të shpëtuar jetën e tyre dhe jetën e shokëve. Uturima e dëborës zbriti shpatit të malit dhe u bashkua me thirrjet e studentëve që kërkonin shokët. Sigurimi i kolonës nuk kishte më vlerë i lidhur, por fati i ndihmoi të ndaleshin në një grumbull shkurresh e pemësh. Litarët kolektivë dhe çelësat e sigurisë nuk kryenin më punë. Fenomeni i ekstremimit natyror i tipit “ortek” kishte ligjësitë e veta. Mbështetja humanitare kishte dalë në plan të parë. Ishte më shumë se një gjëmë. Nga protagonistët e ngjarjes kemi shkëputur të dhëna nga Bashkim Lika (ish-pedagog i përgatitjes fizike) që ishte në marshimin e datës 6 shkurt, në ditën e tragjedisë: “Orteku i parë rrëmbeu më shumë se gjysmën e kolonës me një goditje të befasishme. Ajo ishte një gjëmë. Orteku rrëmbeu, sa hap e mbyll sytë, gati tërë kolonën e gjatë të studentëve që i ngjiteshin Meçekut, në atë fillim shkurti të acartë. Ishte demonstrim alpinistik mbi majëmalet e ngarkuara me dëborë...Ishte mëngjesi i 6 shkurtit i vitit 1981. Një ditë e ftohtë dhe me erë të rrëmbyeshme. Grupet mësimore (toga) me 204 studentë, atë ditë do të përpunonim ngjitjen malore me elementë të alpinizmit, në një terren të thyer dhe me trashësi të madhe bore. Nisja ishte e zakonshme, si në të gjitha ditët e tjera. Kolonën e marshimit e udhëhiqte, si gjithnjë në të tilla stërvitje, pedagogu i talentuar Mark Mici gjithmonë optimist dhe plot energji. Për çdo rast nevojë, ishin pesëmbëdhjetë pushkatarë të vendosur: pesë në krye të kolonës, pesë në mes dhe pesë të tjerë në fund të saj. Ata ishin garantuesit e jetës së shokëve nga çdo e papritur gjatë marshimit. Kështu veprohej gjithnjë në demonstrime që bënim jashtë fushimit e sidomos gjatë stërvitjeve në lartësi dhe në pyje, ku edhe gjatë verës nuk ka jetë. Na kishte ndodhur jo rrallë përballja me kafshë të egërsuara, maje edhe me arinj të uritur. Gjithsesi, vështirësive të kësaj natyre ua kishim marrë dorën dhe u paraprimim me masa sigurie të veçanta. Kur kreu i kolonës arriti tek vendi i quajtur “Tre pemët e vetmuara”, siç ishte koduar në hartë, na rrëshqiti nën këmbë me një shpejtësi të jashtëzakonshme e tërë faqja e malit, mbështjellë me një trashësi të madhe dëbore. Ishte një goditje e menjëhershme dhe e fuqishme, që ushtoi me një gjëmim shurdhues dhe rrëmbeu me vete sa hap e mbyll sytë gati gjysmën e kolonës. Për pak sekonda shokët “humbën” nën trashësinë e dëborës. Një mal i madh dëbore rrëshqiste me shpejtësi të rrufeshme shpatit të thepisur. Panik, ulërima, britma, thirrje dhe krisma armësh vijuan për pak çaste. Ata që mundën të dalin nga masivet e bardha të borës bërtisnin e kërkonin ndihmë, për të shpëtuar shokët e mbetur në rrënojat e orteku, që kishte përfshirë më shumë se gjysmën e efektivit. Goditja e parë ishte vala e parë që çoi studentë e oficerë mes masivit të borës me trupa të gjymtuar, pajisje të shpërndara poshtë e lart, një gjëmë e vërtetë, pa mundësi bilanci të plotë mbi humbjet, gjymtime, dhe ata që prisnin me shpresë nën rrënojat e bardhësisë së orteku të dëborës. Por mësimi nga tradita e zonave alpine shqiptare se, zhurmat dhe krismat shkaktojnë ortekë të tjerë ishte neglizhuar dhe për këtë u pagua rëndë me jetë njerëzish. Ndërkohë që “Tre pemët e vetmuara” në faqen e malit të Meçekut kanë ngelur prej 45 vitesh një stacion përjetësie, ku orteku i dytë “sulmoi” studentët dy herë atë fillim shkurti të vitit 1981.

Orteku i dytë në faqe të Meçekut, i fortë, i tmerrshëm dhe më tragjiku për shokët tanë
Sapo në komandë të Shkollës së Bashkuar (të transferuar këto ditë në Fekenit), në qendër të fushimit ishte dhënë kushtrimi, pritej nga momenti në moment të vinin shokët e tjerë, për të kërkuar të humburit dhe për të transportuar

të gjymtuarit. Nga Shtabi i Përgjithshëm, kishin ardhur edhe ushtarakë madhorë për të inspektuar demonstrimet stërvitore në kushtet e vështira të motit dhe terrenit. Fakt është se rreth dy orë pas orteku të parë ra edhe orteku i dytë që ishte më i fuqishëm, më i tmerrshëm dhe më tragjik. Në vendin e ngjarjes ishte grumbulluar një numër i konsiderueshëm studentësh nga efektivit i shkollës. Fill pas dhënies së sinjalit të kushtrimit nga togat që bënin ngjitjen malore ndër të parët që mbërritën aty ishin toga e gatshme e fushimit t1k2b2 e drejtuar nga Rasim Balla. Bashkë me togën e gatshme me makinën e gatshme u nis edhe Vasil Nathanaili dhe oficeri i degës së planëzimit Çlirim Pulaj, sot “Dëshmor i atdheut”. Makina nuk mund të ngjetej më tej prej rrugës me akull si dhe dëborë të ngjeshur të bërë si akull. Kështu që pas përpjekjeve makina ngeli disa metra mbi “Qafën e Topave”. Toga tonë e gatshme, u nis me këmbë, ndërkohë që drejt rrugës këmbësori direkt mbi godinat e Fekenit, ishte nisur i pari komandanti i batalionit Dushan Shameti. Mbërritja ishte e shpejtë dhe menjëherë filloi puna. Prezenca ishte masive si Petrit Murzaku, Abaz Çipi, Sali Xhakupi, Nikollaq Bero, Luftar Guri, Myzafer Kambo etj. Të gjithë kërkonin të ndihmonin të dëmtuarit dhe kërkonin trupat e shokëve nën rrënojat e dëborës. Goditja e furishme dhe në mënyrë të papritur shkaktoi edhe më shumë viktima. Kacafytja me përbindëshin e bardhë, pamjet rrëqethëse, zërat lemeritës të studentëve, nga plagët e shumta, dhimbja për shokët e vdekur, kishin sjellë një gjendje ankthi, një dramë të jashtëzakonshme. Dy orë gjurmim në dëborë më shumë me duar. Stërvitja u ndërpre dhe mali kishte ndalur frymën. Në këtë operacion për të shpëtuar shokët, do të mbeteshin pishtarë të humanizmit dhe solidaritetit ushtarak. Befasia, tronditja, llahtaria e ditës së zezë të tragjedisë u mbyll pas tre ditësh, kur e gjithë shkolla po kërkonte viktimën e fundit të orteku që e kishte rrëmbyer me thonjtë e vdekjes. Por në këtë rast pati dhe shumë të tjerë të gjymtuar me plagë të rënda. Të goditur më rëndë ishin Përparim Veliu nga Saranda dhe Luan Muça nga Peshkopia. Media e kohës nuk mund të fliste asnjë fjalë për këtë tragjedi, asnjë botim a njoftim, për shkak të karakterit sekret stërvitor, por dhe për të mos përhapur panik, ndërkohë që ishte edhe psikologjia e vetë sistemit të kohës që për këto ngjarje nuk flitej kurrë në “mexhlis”. Edhe transportimi i trupave të viktimave ishte bërë në muzgun e natës në kushtet e mungesës së plotë të kontaktit me qytetarët e tjerë. Urdhri i Mehmet Shehut ishte që studentët e vdekur të visheshin me uniformën e ceremonialit të oficerit dhe pushteti vendor kishte marrë masa ekstreme të kujdesit dhe vigjencës në gjithë ceremonitë mortore, kudo u përcollën të rënë. Ata ishin studentë e oficerë me shpirt, të rinj që e kishin të shenjtë dashurinë për vendin dhe për shokët deri në sakrificën supreme. Të japësh jetën për shokun, nuk ka asnjë mënyrë tjetër më dëshmuese për të vërtetuar sinqeritetin e dashurisë njerëzore dhe humanizmit njerëzor. Ishte një meritë e shkollës, burim i pashtershëm përvojë për arsimimin ushtarak. Për përjetësimin e veprës së dëshmorëve, është ngritur një Memorial, një lapidar në lulishten kryesore të Garnizonit Ushtarak “Skënderbej”, është vendosur një copëz shkëmbi në vendosur një pllakë përkujtimore me emrat e 11 dëshmorëve. Dhe mbi të një shqiponjë si shpirti i bardhë i dëshmorëve ushtarakë, që qëndron përjetësisht në roje të tyre dhe duket se ka dalë nga zemra e flamurit tonë kombëtar. Shkrime të shumtë, proza, poezi e poema dhe një film dokumentar “Orteku”, veçanërisht në këto dy dekadat e fundit që sjellin shpirtin atdhetar e human, nga dëshira dhe pasioni për të përjetësuar veprën dhe emrin e madh të dëshmorit të Atdheut. Kadri Shametaj ka publikuar librin “Bijtë e pavdekshëm të Shkollës së Bashkuar të Oficerëve”, një përshkrim njerëzor të natyros ortek bore të malit të Meçekut. Vala e dytë e orteku, kur ata shkuan për të shpëtuar shokët që i kishte zënë vala e parë, u bë skena ku u shpalosën në mënyrë madhështore cilësitë e larta morale dhe humane të oficerëve dhe studentëve ushtarakë. Peshja “plumb” e dhimbjes për humbjen e shokëve, ishte, është dhe gjithmonë do të jetë e madhe. Edhe mobilizimi i strukturave shtetërore si dhe vetë studentëve ishte i madh. Orteku nuk priste për porosi dhe amanete, por preu në besë jetë dhe ëndrra rinore. Dashuria njerëzore u shpalos në këtë ditë tragjike, kur të plagosurit rëndë u transportuan në “Qafën e Patates”, ku erërat e forta nuk lejonin uljen e helikopterëve të ardhur nga Farka. Guximi i pilotëve bëri që pranë efektivit të ishte vetë shefi i Shtabit të Përgjithshëm Veli Llakaj, me staf mjekësor nga Spitali Ushtarak (sot spitali i Traumës), të cilët filluan mjekimet në kushte fushore. Përparësi ishte shpëtimi i sa më shumë jetësh njerëzore prandaj edhe u fillua me të aksidentuarit më rëndë, që luftonin për jetën. Fakt është se stafi drejtues i Shkollës së Bashkuar të drejtuar nga komandanti Rustem Peçi sapo u informua për ngjarjen, vlerësoi në mënyrë të rrufeshme situatën e rëndë, bëri organizimin e menjëhershëm të të gjithë trupës komanduese, pedagogjike dhe studentore për të ndihmuar të dëmtuarit nga goditja e dy ortekëve. Gjithë komanduesit oficerë, pedagogë dhe studentë, ndërprejnë stërvitjen dhe nga të gjitha drejtimet, nga fushimi, nga “Qafa e shefave”, “Shkëmbi i Selitës”, “Qafa e vdekjes”, qafa “Isuf Plloçi”, iu gjendën në mënyrë të menjëhershme në ndihmë të dëmtuarve nga orteku në faqen e malit të Meçekut nga “tre pemët e vetmuara” e deri në rrugën automobilistike që lidhte qafën “Isuf Plloçi” me qendrën stërvitore të Fekenit. Por pavarësisht masave të menjëhershme dhe që në fakt u shpëtuan shumë jetë njerëzore, përsëri në shpatin e pjerrët të Meçekut ngelën dhe dhanë shpirt njëmbëdhjetë dëshmorë. Fakt është se përkujtimi i shokëve tanë dëshmor, në katër dekada e gjysmë nuk ka munguar kurrë. Kështu, Dëshmorët e Fekenit vetëm tre vite më parë, më 6 shkurt 2023, përbri Liqenit të Farkës në Tiranë, me kontributin financiar të ish-ushtarakut Agron Zerani, aktualisht biznesmen dhe bamirës u promovua memoriali kushtuar “11 Dëshmorëve të Atdheut”, kushtuar tetë ish-studentëve dhe 3 ish-Pedagogëve

të Shkollës së Lartë të Bashkuar të Oficerëve, të cilët ranë në krye të detyrës, gjatë zhvillimit të një Stërvitje ngjitje malore në Malin e Meçekut, në një mot të vështirë, ku një ortek i fuqishëm dëbore, u mori jetën në lule te rinisë djemve të shkollës burrërore të përgatitjes së oficerëve shqiptarë. Akti heroik i këtyre Dëshmorëve u përjetësua, në një Memorial të ri kushtuar heroizmit te tyre, ku në përrurimin e tij merrnin pjesë familjarët e studentëve dhe oficerëve të rënë në detyrë, personalitete shtetërore si ish-Presidenti i Republikës Bamir Topi, ish-ministri i Mbrojtjes Niko Peleshi, zv/Shefi i Shtabit të Përgjithshëm, Zv/Kryetar i Bashkisë së Tiranës dhe qindra ish-Ushtarakëve si dhe oficerë aktivë të Forcave të Armatosura, të Policisë së Shtetit dhe banorë të Tiranës. Sa herë që do të kujtohen dëshmorët e Fekenit, nuk janë vetëm studiuesit e historiografisë ushtarake, por në një front me ta janë të përbashkuar edhe ushtarakë e ish-ushtarakë, që shkruanin dhe shkruajnë me zemër për këtë ngjarje që la gjurmë që nuk shlyhen edhe pas katër dekadash dhe nuk do të shlyhen për dhjetëra e dhjetëra dekada që do të vijnë. Prandaj për dëshmorët e Fekenit do të përkujtohen, do të shkruhet edhe në të ardhmen, sepse maksima proverbiale, kush kujtohet nuk harrohet, është vërtetuar në praktikën jetësore.

45 vite bashkë me ne, në çdo stërvitje, në çdo rreshtim, në çdo mision, në çdo apel...
Njëmbëdhjetë Dëshmorët e Fekenit, komandantë, pedagogë e studentë të ish-Shkollës së Bashkuar të Oficerëve, sot AFA, ranë në stërvitjen dimërore mbi kazemën e stërvitjes dimërore të Fekenit, duke u ngjitur në Meçek. Ushtarakët dhanë jetën për të shpëtuar jetë me një akt sublim, një simbolikë e papërsëritshme e formimit të lidershipit për të ardhmen ushtarake shqiptare. Një shëmbëlltyrë motivimi, një forcë karakteri, me të harruarin “shembullin personal” në kufijtë e vetëmohimit. Ka qenë një forcë e brendshme e njerëzve nën uniformë të rreshtuar në armatën me palcë kombëtare, në armatën që diti të mposhtë e triumfojë mbi kushtet më ekstreme atmosferike të shkurtit të vitit 1981. Edhe sot motivi ushtarak i strukturave të Forcave të Armatosura është njësh me detyrimin madhor në përmbushje të misionit, në përballje me emergjencën civile të shkaktuar nga kushtet e rënda atmosferike. Kjo është e vërtetueshme përditë, sepse edhe sot Forcat e Armatosura mbajnë ndezur e forcojnë brez pas brezi procesin e arsimit dhe trajnimit ushtarak. Stafeta vijon të pasohet nga brezi në brez dhe po kështu edhe historia e njëmbëdhjetë dëshmorëve. Kujtimi i të rënëve dëshmorë në Fekenit është frymëzim, një akt heroik e sublim, një “stacion” i rëndësishëm i historisë ushtarake, një stacion përjetësie, por dhe pjesë e pandarë e jetës së përditshme ushtarake. Në çdo apel ushtarak nuk mungojnë ata që shkruan histori sublime, më 6 shkurt 1981: Komandant Dushan Shametaj, Shefi i Planizimit Çlirim Pulaj, Pedagog Nikollaq Bero si dhe studentët Aleko Gjoni, Besnik Shehu, Bilbil Pashaj, Bujar Ago, Qemal Lika, Pëllumb Rrapo, Nexhip Çopa, Ilir Gramatiko.

Dëshmorët emërdritur të barrikadës së sigurisë dhe mbrojtjes shqiptare
Studentët ushtarakë dhe oficerët që ranë në faqen e malit të Meçekut janë pjesë e pandarë e vlerave më vitale të shkollës dhe të shoqërisë, janë vlera e përhershme frymëzuese e kombit. Ata ranë për Atdheun, për idealet e pastra të solidaritetit njerëzor, të unitetit ushtarak, prandaj mirënjohja për gjakun e derdhur është nderim në përjetësi, për aktin sublim të dhënies së jetës për atdhe. “Dëshmor” është një emër i ndritur për të gjithë kombet e botës. Kështu janë dhe dëshmorët Fekenit, për kombin shqiptar, pasi ata nuk janë thjeshtë numra, por vlera hyjnore, respekti, mirënjohjeje, kujtimi për ushtarakët dhe më gjerë. Ata nuk janë emra në varre, nuk janë lapidarë e memorialë, por vlera të përjetësisë kombëtare, të nderuar dhe respektuar në përjetësi. Dëshmorët e Fekenit janë, sikurse gjithë dëshmorët e tjerë të Shqipërisë, një pasuri e kombit që lidhin të djeshmen me të sotmen, janë trashëgimi e ndërgjegjes kombëtare, vlerë dhe virtyt i krenarisë familjare e krahinore, materie e ndërgjegjes së kombit që lidhin të djeshmen me të sotmen kur në gojën e popullit është materializuar me shprehjen tashmë të profetizuar se, “pa të shkuar nuk ka të ardhme”. Njëmbëdhjetë dëshmorët e Fekenit janë simbol përbashkues, për të cilët mirënjohja rrjedh natyrshëm dhe në këtë kuadër respektimi i vlerave njerëzore, nuk mund të dekretohet e as të shpallet ligjërisht, sepse ka një të drejtë zakonore, një kanun e ligj që buron nga e drejta e ekzistencës së kombeve, kështu edhe për kombin shqiptar. Volteri thoshte se, “Trimëria është produkt i qartësisë”, që kupton qartësinë e vetëflimit për kauzën e kombit. Nga antikiteti latin vjen thënia proverbiale: “Gjaku është fara e lirisë”. Gjaku i dëshmorëve të Fekenit që ranë në zemër të malit të Meçekut, ishte sakrificë sublime për sigurinë dhe mbrojtjen e popullit, dinjitet për brezat e rinj ushtarakë të Forcave të Armatosura. Ne, ish-studentët ushtarakë, që i përjetuam ato ditë tragjike të 6 shkurtit 1981 dhe më pas u “certifikuam” në kudhrën e mbijetesës dhe përkujtimit legjitim, ndërkohë që sjellim në vëmendje e kujtesë edhe masat e marra nga strukturat e MMP (sot Ministria e Mbrojtjes) dhe komanda e shkollës në përcjelljen e të rënëve pranë familjeve të tyre, për organizimin e ceremonive mortore, për t’iu dhënë lamtumirën e fundit shokëve tanë. Dhimbjes në përcjelljen e të rënëve në spitalin ushtarak, iu bashkua Ministri i Mbrojtjes Popullore Kadri Hazbiu dhe më tej të plagosurit e tragjedisë së Fekenit i vizitoi edhe kryeministri i kohës Mehmet Shehu. Fakt është se për katër dekada e gjysmë një lot i ngrirë ka ngelur në historikun e Shkollës së Lartë të Bashkuar të Oficerëve, një lot që nuk do të shkrijë kurrë në historikun e arsimit ushtarak shqiptar, një lot që përkujton trimërinë, humanizmin, solidaritetin studentor ushtarak si burim frymëzimi për brezat e shkollës ushtarake shqiptare, për brezat e rinj të studentëve të AFA-së dhe më gjerë, për shokët e tyre ish-student që nuk do t’i harrojnë kurrë. Nderimi, respekti dhe mirënjohja për shokët tanë dëshmorë është i përjetshëm dhe për këtë ata do të jetojnë përgjithmonë në pavdekësi.

Industria Ushtarake:

Nga historia e armatimeve tek sfida e teknologjive moderne

Industria ushtarake është një nga sektorët më të vjetër dhe më të rëndësishëm të shoqërisë njerëzore. Që nga koha kur njeriu filloi të përdorte mjete primitive për mbrojtje dhe luftë, deri tek teknologjitë e sofistikuara të sotme, ky sektor ka qenë gjithmonë i lidhur ngushtë me mbijetesën, pushtetin dhe politikën. Në shekullin XXI, industria ushtarake nuk është thjesht një mekanizëm për prodhimin e armëve, por një sistem kompleks që përfshin kërkimin shkencor, inovacionin teknologjik, ekonominë dhe diplomacinë ndërkombëtare. Ky shkrim synon të analizojë zhvillimin historik të industrisë ushtarake, rolin e saj në politikën globale, teknologjitë moderne që po e transformojnë atë, si dhe sfidat etike e ekonomike që e shoqërojnë.

Rrënjët historike të industrisë ushtarake

Që në lashtësi, fuqia e një shteti matej shpesh me aftësinë e tij për të prodhuar armë dhe për të mbajtur ushtri të organizuar. Egjiptianët, grekët dhe romakët ndërtuan perandori të mëdha falë superioritetit ushtarak. Në Mesjetë, zhvillimi i armëve të ftohta si shpata, harku dhe më vonë baruti, solli ndryshime të mëdha në mënyrën e luftës. Revolucioni industrial i shekullit XIX e transformoi industrinë ushtarake duke e kthyer atë në një sektor të mekanizuar, ku prodhimi masiv i armëve u bë i mundur. Luftërat botërore të shekullit XX e çuan këtë industri në nivele të papara më parë, me tanke, avionë, nëndetëse dhe armë bërthamore.

Lufta e ftohtë dhe gara e armatimeve

Pas vitit 1945, bota u nda në dy blloqe të mëdha: SHBA dhe Bashkimi Sovjetik. Lufta e Ftohtë solli një garë të ethshme armatimesh, ku të dyja superfuqitë investuan miliarda dollarë për të zhvilluar raketa balistike, sisteme mbrojtjeje ajrore dhe teknologji bërthamore. Ky rivalitet nuk ishte thjesht ushtarak, por edhe politik e ideologjik. Industria ushtarake në këtë periudhë u bë motor i inovacionit teknologjik, duke nxitur zhvillime që më vonë gjetën përdorim edhe në jetën civile, si satelitët dhe interneti. Megjithatë, kjo garë solli edhe frikën e një konflikti global shkatërrues, duke e bërë kontrollin e armëve një temë të rëndësishme në diplomacinë ndërkombëtare.

Industria ushtarake në shekullin XXI

Në ditët e sotme, industria ushtarake është më e sofistikuar se kurrë. Konfliktet moderne nuk zhvillohen vetëm në fushëbetejë, por edhe në hapësirën digjitale dhe atë kozmike. Shtetet po investojnë në dronë të avancuar, inteligjencë artificiale, robotikë dhe sisteme kibernetike mbrojtjeje. Dronët përdoren për survejim, operacione precize dhe shpesh për eliminimin e objektivave pa rrezikuar jetën e ushtarëve. Inteligjenca artificiale po ndihmon në analizën e shpejtë të të dhënave, duke lejuar vendimmarrje taktike në kohë reale. Ndërkohë, mbrojtja kibernetike është kthyer në një fushë të domosdoshme, pasi sulmet digjitale mund të paralizojnë sisteme të tëra ushtarake dhe infrastruktura kritike.

Teknologjitë që po e transformojnë luftën

Dronët dhe robotika: kanë revolucionarizuar operacionet ushtarake, duke e bërë luftën më të distancuar dhe më të kontrolluar.

- Sistemet raketore dhe mbrojtja ajrore: si “Patriot” apo “Iron Dome” janë bërë elementë kyç për sigurinë e hapësirës ajrore.

- Inteligjenca artificiale: përdoret për analizë të të dhënave, simulime strategjike dhe vendimmarrje automatike.

- Mbrojtja kibernetike: është kthyer në një fushë të re lufte, ku shtetet përballen përmes sulmeve digjitale.

- Hapësira kozmike: satelitët ushtarakë përdoren për komunikim, survejim dhe navigim, duke e bërë hapësirën një arenë të re rivaliteti.

Sfida ekonomike dhe etike

Industria ushtarake është shpesh e kritikuar për kostot e larta që sjell. Miliarda investime në armatime shpesh krahasohen me nevojat sociale si arsimi, shëndetësia dhe infrastruktura. Shumë analistë argumentojnë se fondet e mëdha të shpenzuara për armë mund të përdoren për zhvillim ekonomik dhe mirëqenie sociale. Nga ana etike, përdorimi i teknologjive të reja si inteligjenca artificiale ngre pyetje mbi kontrollin dhe përgjegjësinë. Kush mban përgjegjësi nëse një dron autonom kryen një sulm të gabuar? Këto dilema e bëjnë industrinë ushtarake një fushë ku përplasen interesat e sigurisë, ekonomisë dhe moralit.

Roli i industrisë ushtarake në politikën ndërkombëtare

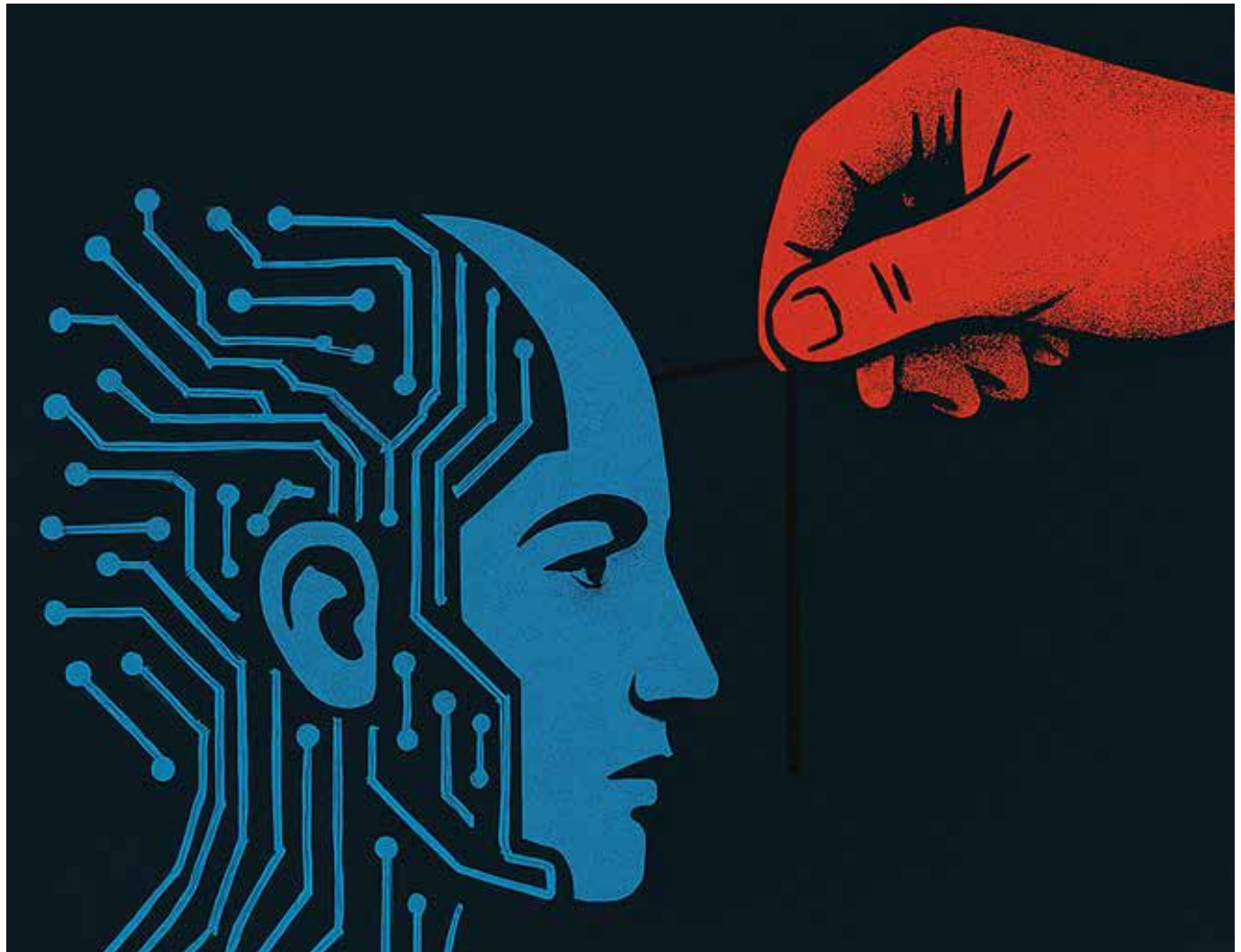
Industria ushtarake nuk është thjesht një sektor ekonomik, por një instrument politik. Eksporti i armëve shpesh përdoret si mjet ndikimi diplomatik. Shtetet e mëdha furnizojnë aleatët e tyre me armë, duke forcuar lidhjet strategjike. Megjithatë, ky eksport mund të përshkallëzojë konfliktet në rajone të caktuara, si Lindja e Mesme apo Afrika. Për këtë arsye, kontrolli ndërkombëtar i tregtisë së armëve është një temë e rëndësishme në organizata si OKB.

Perspektiva e së ardhmes

E ardhmja e industrisë ushtarake pritet të lidhet ngushtë me teknologjitë digjitale dhe hapësirën kozmike. Shtetet po investojnë në satelitë ushtarakë, sisteme mbrojtjeje hapësinore dhe mjete të avancuara komunikimi. Gjithashtu, bashkëpunimi ndërkombëtar për kontrollin e armëve do të jetë i domosdoshëm për të shmangur konflikte të mëdha dhe për të ruajtur ekuilibrin global. Industria ushtarake nuk është thjesht një sektor ekonomik apo teknologjik, por një element kyç që formëson politikën ndërkombëtare dhe sigurinë e njerëzimit.

Industria ushtarake është një fushë komplekse, ku bashkohen historia, teknologjia, ekonomia dhe politika. Ajo ka qenë gjithmonë një faktor përcaktues në zhvillimin e shoqërisë njerëzore dhe mbetet një nga sektorët më të rëndësishëm në botën moderne. Megjithatë, sfidat etike dhe ekonomike që e shoqërojnë kërkojnë një debat të vazhdueshëm mbi rolin e saj. Nëse industria ushtarake do të përdoret për të ruajtur paqen apo për të nxitur konflikte, kjo mbetet një pyetje që bota duhet ta adresojë me kujdes.

Inteligjenca Artificiale dhe Rreziqet e Keqpërdorimit në Rrjetet Sociale

Aktualisht, njerëzit ndihen të hutuar nga sasia e madhe e informacionit online dhe kanë vështirësi të dallojnë informacionin e vërtetë nga ai i rremë, veçanërisht pas publikimit të dosjes së Epstein, e cila ka nxitur një valë të madhe diskutimesh dhe spekulimesh në rrjetet sociale. Ky fenomen është përkeqësuar nga përdorimi i inteligjencës artificiale, e cila mund të krijojë dhe përhapë përmbajtje të manipuluar dhe lajme të rreme në mënyrë shumë më efikase dhe të sofistikuar. Në epokën digjitale ku rrjetet sociale janë pjesë thelbësore e jetës sonë të përditshme, inteligjenca artificiale (AI-ja po luan një rol gjithnjë e më të rëndësishëm dhe njëkohësisht shqetësues. Ndërsa AI-ja sjell mundësi të reja për komunikim dhe përpunim informacioni, ajo gjithashtu hap dyer për keqpërdorime që mund të ndikojnë thellë në mënyrën se si perceptojmë realitetin dhe ndërveprojmë me botën përreth nesh.

Një nga sfidat më të mëdha që sjell përdorimi i AI-së në rrjetet sociale është përhapja e dezinformimit dhe lajmeve të rreme. Algoritmet e avancuara mund të krijojnë përmbajtje që duket e besueshme, por që në të vërtetë është e fabrikuar për të manipuluar opinionin publik. Kjo përmbajtje mund të përfshijë artikuj të rremë, video të manipuluar, apo edhe profile false që shërbejnë për të përhapur mesazhe të caktuara me qëllim.

Kjo situatë krijon një ambient ku përdoruesit e rrjeteve sociale janë të ekspozuar ndaj informacionit të pasaktë, duke vështirësuar dallimin mes faktit dhe trillimit. Për më tepër, lajmet e rreme shpesh përhapen më shpejt dhe më gjerësisht se informacioni i verifikuar, duke rritur ndikimin e tyre negativ në shoqëri.

Përveç përhapjes së lajmeve të rreme, AI-ja përdoret gjithashtu për manipulimin e masës në mënyra më të sofistikuar. Përmes analizës së të dhënave të përdoruesve dhe sjelljeve të tyre online, sistemet e AI-së mund të krijojnë profile të detajuara psikologjike dhe sociale, të cilat përdoren për të targetuar mesazhe specifike që ndikojnë në mendimet dhe ndjenjat e individëve.

Kjo teknologji mund të përdoret për të formësuar opinionin publik në mënyrë të fshehtë, duke krijuar ndjenja të caktuara, duke nxitur polarizim apo duke minimizuar zërat kritikë. Në këtë mënyrë, AI-ja bëhet një mjet i fuqishëm për kontrollin dhe drejtimin e perceptimeve kolektive, shpesh pa dijeninë e atyre që ndikohen.

Keqpërdorimi i AI-së në këtë kontekst paraqet rreziqe serioze për shoqërinë dhe demokracinë. Një nga këto rreziqe është humbja e besimit në informacion dhe institucionet që e ofrojnë atë. Kur njerëzit nuk mund të dallojnë më mes të vërtetës dhe trillimit, krijohet një krizë besimi që dobëson dialogun publik dhe bashkëpunimin shoqëror.

Gjithashtu, manipulimi i opinionit publik mund të çojë në vendime të gabuara politike, sociale apo ekonomike, duke dëmtuar stabilitetin dhe drejtësinë në shoqëri. Në nivel individual, ekspozimi ndaj përmbajtjes së manipuluar mund të ndikojë negativisht në mirëqenien psikologjike dhe në marrëdhëniet ndërpersonale.

Përballë këtyre sfidave, është thelbësore të vendosen rregulla dhe standarde etike që kufizojnë keqpërdorimin e AI-së në rrjetet sociale. Kjo përfshin transparencën në përdorimin e algoritmeve, përgjegjësinë për përmbajtjen e krijuar nga AI-ja dhe mekanizma efektivë për verifikimin e informacionit.

Bashkëpunimi ndërkombëtar dhe angazhimi i komunitetit teknologjik, ligjor dhe shoqëror janë të domosdoshëm për të krijuar një mjedis ku teknologjia shërben për të mirën e përbashkët, pa cenuar të drejtat dhe liritë themelore.

Inteligjenca artificiale është një mjet me potencial të jashtëzakonshëm, por përdorimi i saj në rrjetet sociale kërkon kujdes dhe përgjegjësi të madhe. Die3znformimi, lajmet e rreme dhe manipulimi i masës janë sfida reale që kërkojnë vëmendje të vazhdueshme dhe masa të forta për t'i adresuar. Vetëm në këtë mënyrë mund të sigurojmë që teknologjia të kontribuojë në një shoqëri më të informuar, të lirë dhe të drejtë për të gjithë.

Në këtë kontekst, nën-temat që trajtohen përfshijnë ndikimin e dosjes së Epstein në rritjen e konfuzionit dhe skepticizmit ndaj informacionit online, rolin e inteligjencës artificiale në krijimin dhe përhapjen e lajmeve të rreme, mënyrat se si algoritmet e AI-së manipulojnë opinionin publik përmes targetimit psikologjik, dhe rreziqet që këto praktika paraqesin për demokracinë dhe shoqërinë në përgjithësi. Gjithashtu, diskutohet nevoja për rregullime etike dhe ligjore, si dhe bashkëpunimi ndërkombëtar për të mbrojtur integritetin e informacionit dhe të drejtën e qytetarëve për të marrë vendime të informuara.

Në epokën digjitale ku rrjetet sociale janë pjesë thelbësore e jetës sonë të përditshme, inteligjenca artificiale (AI) po luan një rol gjithnjë e më të rëndësishëm dhe njëkohësisht shqetësues. Ndërsa AI-ja sjell mundësi të reja për komunikim dhe përpunim informacioni, ajo gjithashtu hap dyer për keqpërdorime që mund të ndikojnë thellë në mënyrën se si perceptojmë realitetin dhe ndërveprojmë me botën përreth nesh.

Dezinformimi dhe Lajmet e Rreme

Një nga sfidat më të mëdha që sjell përdorimi i AI-së në rrjetet sociale është përhapja e dezinformimit dhe lajmeve të rreme. Algoritmet e avancuara mund të krijojnë përmbajtje që duket e besueshme, por që në të vërtetë është e fabrikuar për të manipuluar opinionin publik. Kjo përmbajtje mund të përfshijë artikuj të rremë, video të manipuluar, apo edhe profile false që shërbejnë për të përhapur mesazhe të caktuara me qëllim.

Kjo situatë krijon një ambient ku përdoruesit e rrjeteve sociale janë të ekspozuar ndaj informacionit të pasaktë, duke vështirësuar dallimin mes faktit dhe trillimit. Për më tepër, lajmet e rreme shpesh përhapen më shpejt dhe më gjerësisht se informacioni i verifikuar, duke rritur ndikimin e tyre negativ në shoqëri.

Manipulimi i Masës përmes Inteligjencës Artificiale

Përveç përhapjes së lajmeve të rreme, AI-ja përdoret gjithashtu për manipulimin e masës në mënyra më të sofistikuar. Përmes analizës së të dhënave të përdoruesve dhe sjelljeve të tyre online, sistemet e AI-së mund të krijojnë profile të detajuara psikologjike dhe sociale, të cilat përdoren për të targetuar mesazhe specifike që ndikojnë në mendimet dhe ndjenjat e individëve. Kjo teknologji mund të përdoret për të formësuar opinionin publik në mënyrë të fshehtë, duke krijuar ndjenja të caktuara, duke nxitur polarizim apo duke minimizuar zërat kritikë. Në këtë mënyrë, AI-ja bëhet një mjet i fuqishëm për kontrollin dhe drejtimin

e perceptimeve kolektive, shpesh pa dijeninë e atyre që ndikohen.

Rreziqet e Keqpërdorimit të Inteligjencës Artificiale

Keqpërdorimi i AI-së në këtë kontekst paraqet rreziqe serioze për shoqërinë dhe demokracinë. Një nga këto rreziqe është humbja e besimit në informacion dhe institucionet që e ofrojnë atë. Kur njerëzit nuk mund të dallojnë më mes të vërtetës dhe trillimit, krijohet një krizë besimi që dobëson dialogun publik dhe bashkëpunimin shoqëror.

Gjithashtu, manipulimi i opinionit publik mund të çojë në vendime të gabuara politike, sociale apo ekonomike, duke dëmtuar stabilitetin dhe drejtësinë në shoqëri. Në nivel individual, ekspozimi ndaj përmbajtjes së manipuluar mund të ndikojë negativisht në mirëqenien psikologjike dhe në marrëdhëniet ndërpersonale.

Nevoja për Rregullim dhe Etikë

Përballë këtyre sfidave, është thelbësore të vendosen rregulla dhe standarde etike që kufizojnë keqpërdorimin e AI-së në rrjetet sociale. Kjo përfshin transparencën në përdorimin e algoritmeve, përgjegjësinë për përmbajtjen e krijuar nga AI-ja dhe mekanizma efektivë për verifikimin e informacionit.

Bashkëpunimi ndërkombëtar dhe angazhimi i komunitetit teknologjik, ligjor dhe shoqëror janë të domosdoshëm për të krijuar një mjedis ku teknologjia shërben për të mirën e përbashkët, pa cenuar të drejtat dhe liritë themelore.

Inteligjenca artificiale është një mjet me potencial të jashtëzakonshëm, por përdorimi i saj në rrjetet sociale kërkon kujdes dhe përgjegjësi të madhe. Dezinformimi, lajmet e rreme dhe manipulimi i masës janë sfida reale që kërkojnë vëmendje të vazhdueshme dhe masa të forta për t'i adresuar. Vetëm në këtë mënyrë mund të sigurojmë që teknologjia të kontribuojë në një shoqëri më të informuar, të lirë dhe të drejtë për të gjithë.

NJOFTIM PËR VEND TË LIRË PUNE

QENDRA E PERSONEL REKRUTIMIT SHPALL POZICIONIN VAKANT:

SPECIALIST PËR REZERVËN

VENDI I APLIKIMIT: QENDRA E PERSONEL REKRUTIMIT, TIRANË

AFATI I APLIKIMIT: **02-12 SHKURT 2026**

KANDIDATËT E INTERESUAR MUND TË APLIKOJNË, DUKE PLOTËSUAR
FORMULARIN E APLIKIMIT NË FAQEN ZYRTARE TË MINISTRISË SË
MBROJTJES: WWW.MOD.GOV.AL